

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Pohled žáků a studentů základních a středních škol
Pardubického kraje na Romskou menšinu**

Monika Vejdová

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika VEJDOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Pohled žáků a studentů škol Pardubického kraje na
romskou menšinu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato práce se snaží prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit názory na problematiku soužití Romů s majoritní společností, a sice mezi žáky na základních a studenty na středních školách Pardubického kraje.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Gabal, I.: Etnické klima české společnosti. In: Gabal, I. a kol.: Etnické menšiny ve střední Evropě. G plus G, Praha 1999

Navrátil, P. a kol. (2003) Romové v české společnosti. Praha: Portál

Holomek, K.: Romska menšina v ČR. In: Gabal, I. a kol.: Etnické menšiny ve střední Evropě. G plus G, Praha 1999

Šišková, T., ed. (1998) Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lada Viková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce, která mi věnovala svůj čas a pročítala práci. A především svému příteli, který mi byl mi nepostradatelnou oporou.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne:

Monika Vejdová

Anotace

Tato studie zjišťovala názory žáků a studentů škol Pardubického kraje na romskou menšinu. Zvolenou metodou bylo dotazníkové šetření. Jeho výsledky jsou porovnávány s výsledky podobných výzkumů či s názory autorů zabývajících se touto problematikou.

Klíčová slova: Romové, majorita, názor žáků, názor studentů, Pardubický kraj, sociální vyloučení, předsudky, xenofobie, rasismus, rasové násilí, rasová diskriminace, pozitivní diskriminace.

Annotation

This study found opinions of pupils and students of Pardubice region of the Romany minority. Chosen method was question blank. Its results were compared with results of similar research work or opinions of authors who write about this problems.

Keywords: Romanies, majority, opinion of pupils, opinion of students, Pardubice region, social exclusion, prejudices, xenophobia, racism, racial violence, racial discrimination, positive discrimination.

Abstrakt

Prostřednictvím této studie byl zjišťován názor žáků a studentů na vybraných školách v Pardubickém kraji. Výzkumnou metodou bylo dotazníkové šetření.

Výsledky výzkumu jsou zde porovnávány s výsledky jiných provedených výzkumů na podobné téma a také s názory některých autorů píšících o této problematice.

Výzkum ukazuje, že žáci a studenti mají na Romy záporný názor. Prakticky není žádný rozdíl mezi žáky základních a studenty středních škol. Procentuálně jsou výsledky velmi podobné.

V rámci této studie lze tvrdit, že názor, který si respondenti (žáci a studenti) utvořili, má základ v názorech jejich rodičů. Potvrzuje to zjištění, že názor žáků a studentů v podstatě neovlivňují zkušenosti s Romy ani frekvence setkávání s touto menšinou.

Obsah

1.	Teoretická část.....	7
1.1.	Charakteristika problému.....	7
1.2.	Základní pojmy.....	8
1.2.1.	Majorita.....	8
1.2.2.	Romové, romská menšina.....	8
1.2.3.	Předsudky.....	8
1.2.4.	Xenofobie.....	8
1.2.5.	Rasismus.....	8
1.2.6.	Rasové násilí.....	9
1.2.7.	Rasová diskriminace.....	9
1.2.8.	Pozitivní diskriminace.....	9
1.2.9.	Nezaměstnanost a vzdělání Romů.....	10
1.2.10.	Sociální vyloučení.....	10
1.3.	Kdo jsou Romové?.....	11
1.3.1.	Historie.....	11
1.3.2.	Současnost.....	14
1.4.	Provedené výzkumy.....	15
1.5.	Co je důvodem negativních postojů k Romům?.....	17
2.	Praktická část.....	20
2.1.	Metody výzkumu.....	20
2.2.	Hypotézy.....	21
2.3.	Dotazník.....	23
2.4.	Cílová skupina.....	24
2.5.	Předvýzkum a pilotní studie.....	25
2.6.	Sběr dat.....	26
2.6.1.	ZŠ Sladkovského.....	26
2.6.2.	ZŠ Prachovice.....	27
2.6.3.	Střední odborné učiliště technické Přelouč.....	27
2.6.4.	Gymnázium Dašická, Pardubice.....	28

2.7.	Výsledky provedeného výzkumu.....	28
2.8.	Závěr z provedeného výzkumu	36
2.8.1.	Závislost vztahu k Romům na pohlaví respondentů	36
2.8.2.	Vliv vzdělání na postoj k romské menšině	36
2.8.3.	Vztah k Romům v závislosti na osobních zkušenostech s Romy a na zdrojích informujících o Romech.....	37
2.8.4.	Vliv frekvence setkávání Romů na názor a hodnocení respondentů.....	38
2.8.5.	Pohled na snahu zlepšit vzájemné vztahy mezi majoritou a romskou menšinou	39
2.8.6.	Jak žáci a studenti pohlíží na romskou menšinu	40
2.8.7.	Návrhy na řešení současného vztahu mezi majoritou a romskou menšinou.....	41
2.9.	Shrnutí výzkumu	43
2.10.	Budoucí výzkum	43
2.10.1.	Úpravy dotazníku.....	43
2.10.2.	Sběr dat	44
2.10.3.	Návrh pro budoucí výzkum.....	45
3.	Závěr	46
4.	Užitá literatura.....	47
5.	Přílohy.....	49
5.1.	Dotazník.....	50
5.2.	Tabulky k hypotézám	53
5.3.	Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku	59

1. Teoretická část

V teoretické části studie je charakterizován zkoumaný problém a jsou zde definovány základní pojmy. Dále jsou tu informace o původu Romů, jejich historie a jejich současná situace v České republice. Součástí je také analýza provedených výzkumů na podobná témata, jako je to, kterým se zabývá tato studie.

1.1. Charakteristika problému

„Není patrně sporu o tom, že postavení a soužití romské menšiny s majoritní populací uvnitř české společnosti je vážný problém...“ [Gabal 1999: 84]

Nejde snad ani o spoluobčany jedné země, ale spíše o dvě skupiny, které často stojí proti sobě.

Majorita Romům vytýká, že se nedokáží přizpůsobit, nechtějí pracovat a jsou tedy závislí na finanční pomoci ze strany státu, jejich kriminalita je vysoká a vzdělanost naopak nízká, jsou agresivní a žijí odlišným způsobem a hlučně. [Šišková 2001: 123]

„Romové vytýkají Čechům citový chlad, vypočítavost, nadřazené chování, xenofobii a rasismus.“ [Šišková 2001: 123]

Lze vidět skutečně nesnadné soužití majority a romské menšiny, které zasahuje mnohým jedincům do každodenního života.

Jaký je tedy pohled majority na romskou menšinu? Zjistit to bylo cílem mnohých výzkumů na dospělé populaci. Avšak tato studie se zabývá názorem žáků a studentů.

1.2. Základní pojmy

Níže jsou definovány základní pojmy, které jsou v této studii používány.

1.2.1. Majorita

Za majoritu je ve studii považované obyvatelstvo České republiky, které není řazeno k žádné jiné než většinové národnostní skupině.

1.2.2. Romové, romská menšina

Všeobecně jsou za Romy považováni jedinci, kteří se liší především vzhledově. Typičtí Romové jsou snědí a mají tmavé vlasy i oči. Kromě vzhledu se navíc liší i svými zvyky, kulturou a způsobem života. To už není zjevné na první pohled, ale může se to projevit při bližším setkání – když jedinec získává zkušenost s touto menšinou.

1.2.3. Předsudky

Předsudky jsou ve své podstatě zobecněné informace a představy, z nichž se vytváří stereotypy. [Šišková (ed.) 2001: 15]

1.2.4. Xenofobie

Xenofobie je slovo označující postoj, který vzniká na základě nedůvěry jedince popřípadě skupiny k odlišnostem nebo odchylkám, které nezná. [Šišková (ed.) 1998: 10]

Xenofobie je poté „základnou“ pro vznik rasismu, nacionalismu a dalších podobných ideologií. [Šišková (ed.) 1998: 12]

1.2.5. Rasismus

Rasismus vzniká z xenofobie. Tato ideologie „předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva.“ Lidstvo je pak děleno na vyšší a nižší rasy, přičemž vyšší rasa má ovládat nižší. Rasismus dává podnět ke vzniku rasové diskriminace a rasovému násilí. [Šišková (ed.) 1998: 13]

1.2.6. Rasové násilí

Rasovým násilím je označováno „násilné chování (ve smyslu fyzického násilí) s rasovým motivem.“ Útočník nenapadá konkrétního jedince, ale někoho, kdo patří k odlišné rase. [Šišková (ed.) 1998: 13]

1.2.7. Rasová diskriminace

U rasové diskriminace jde „zejména o neoprávněné rozlišování jedinců nebo skupin na základě jejich příslušnosti k určité biologické (rasové) (...) kategorii a znevýhodňování jedněch oproti druhým.“ Součástí diskriminace jsou „různé formy nevhodného zacházení a často slouží jako proces nebo forma sociální kontroly k udržování sociální distance mezi sociálními kategoriemi nebo skupinami.“ [Šišková (ed.) 1998: 14]

Obrana proti diskriminaci je obtížným problémem a je mnohem nesnadnější, než je tomu v případě rasového násilí.“ Existují zákony, které „diskriminaci zakazují ale vesměs nedávají k dispozici sankci, kterou by bylo možné uplatnit, pokud k diskriminaci prokazatelně dojde.“ [Šišková (ed.) 1998: 24]

1.2.8. Pozitivní diskriminace

Lze se setkat také s pozitivní diskriminací. Znamená to, že jedna skupina je záměrně zvýhodňována.

V případě antidiskriminačních opatření vzniká nebezpečí pozitivní diskriminace – tedy stavu, kdy jsou menšinou vytvářeny imaginární konflikty s cílem vlastního zvýhodnění na úkor majoritní populace. V tomto případě dochází k nezamýšlenému důsledku, kdy místo ochrany menšiny je menšina zvýhodněna, kvůli strachu majority z toho, že bude nařčena z diskriminace.

1.2.9. Nezaměstnanost a vzdělání Romů

V současné době jsou Romové často nezaměstnaní. Jejich nezaměstnanost dosahuje 50% až 95%. [Horváthová 2002: 57]

Při řešení nezaměstnanosti se naráží na velký problém, kterým je vzdělání. To je u Romů nedostatečné, často navštěvovali zvláštní školu. Nezaměstnaní Romové nejsou příliš nuceni hledat si pracovní místo a být tak samostatní – systém sociálních dávek lze označit jako nedostatečně motivující. Dalším faktorem zde může být i neochota zaměstnavatele zaměstnat Roma. [Horváthová 2002: 57-58]

V případě odmítnutí zaměstnat Roma může jít pochopitelně o předsudky ze strany zaměstnavatele, ale na druhou stranu může jít o obavu kvůli předchozím špatným zkušenostem s pracovníky romského původu. Potvrzuje to i podnikatel (nepřál si být jmenován), který tvrdí, že s Romy má špatné zkušenosti kvůli jejich nízké pracovní morálce, špatné docházce do zaměstnání a krádežím firemního majetku.

Podnikatel přiznává, že by po svých zkušenostech raději Roma nepřijal. Jeho názor by mohlo změnit, pokud by žadatel o práci mohl doložit, že předchozích několik let pracoval a měl tedy snahu.

Také je nutno zdůraznit, že Romové, kteří jsou převážně absolventy zvláštních škol, jsou nekvalifikovaní a těžko budou hledat pracovní místo, které by bylo dobře finančně ohodnocené. Jejich jedinou možností je nekvalifikovaná práce, ale o tu nemají zájem. Tuto práci u nás často vykonávají cizinci. Přičemž obsadit pracovní cizincem je možné jen pokud o něj nemá zájem občan ČR.

K 31. 12. 2008 bylo evidováno 438 301 cizinců s pracovním povolením na území České republiky. Většina z těchto cizinců je zaměstnána na dělnických pozicích. [ČSÚ 2009]

1.2.10. Sociální vyloučení

Sociální vyloučení je proces či stav, kdy určití jedinci nebo skupiny nemají přístup „ke zdrojům, které jsou potřebné pro participaci na sociálním, ekonomickém i politickém a občanském životě společnosti.“ Sociální vyloučení má své příčiny, je jí například chudoba, diskriminace, nízká vzdělanost, zdevastované životní prostředí a také etnická příslušnost. Tyto skupiny obyvatel navíc nemají přístup k institucím,

službám, sociálním sítím a rozvojovým příležitostem, ke kterým má přístup většina obyvatel ve společnosti. [Navrátil 2003: 34]

Ovšem sociální vyloučení může být také způsobeno špatným hospodařením s penězi, neochotou nastoupit do zaměstnání, závislostí na alkoholu apod.

1.3. Kdo jsou Romové?

V této části studie se stručně zastavíme u historie Romů, konkrétně je tu popsán jejich původ a příchod do Českých zemí. Dále je zde zmínka o současnosti a informace o počtu romské populace v České republice.

Znalost těchto informací slouží k lepšímu poznání romské minority, jejího původu i současné situace v České republice, a proto je důležitou součástí této studie.

1.3.1. Historie

Romové se na první pohled liší svým vzhledem, proto je jasné, že jejich předkové nepocházejí z evropských zemí.

Původním domovem Romů je indický subkontinent. Dosud však není znám důvod jejich odchodu z pravlasti. Mezi zatím nepotvrzené hypotézy patří hledání oblasti, kde by našli lepší přírodní podmínky pro život, dále odchod z oblasti, kde byl přísný kastovní systém, a nebo útěk před nájezdy Mongolů a později i Arabů. [Horváthová 2002: 5- 9]

Romové svou vlast opustili ve 3. až 9. století. Do Evropy se pravděpodobně dostali ve 12. století, možná i dříve. Nejprve přišli do Byzantské říše, zde dostali označení, ze kterého vzniklo jejich velmi rozšířené označení, Cikán. [Horváthová 2002: 9-11]

Cikán bylo odvozeno z řeckého „Athinganoi“. „Původně byli takto byzantskými kronikáři označováni příslušníci křesťanské heretické sekty, která působila na Balkáně asi v 10. století. Pojmenování mělo pejorativní charakter, protože označovalo heretiky - odpadlíky od pravověrného křesťanství.“ [Museum romské kultury 2000]

Na našem území měli lidé o Romech povědomí už ve 14. století. Ale s jistotou lze říci, že Romové na území českých zemí přišli v roce 1417. [Horváthová 2002: 13-14]

Z počátku byli Romové přijímáni bez problémů, pak došlo ke změně. Nehledě na to, že byli vzhledově odlišní, byli také obviňováni z praktikování černé magie, tou bylo však dříve označováno vše neznámé. Další „příčinou ochladnutí místního obyvatelstva ve vztahu k Romům byl zajisté **parazitický způsob života** některých z nich,“ což zahrnuje například příležitostné krádeže, žebrotu či pytláčení. [Horváthová 2002: 15-18]

„Po výčtu faktorů vyvolávajících u místních obyvatel nedůvěru, pocit ohrožení i strach z nově přichozích Romů závěrem připomeňme, že uvedené jevy na obou stranách spoluvytvářely komunikační bariéry, přerůstající postupně v trvalé nepochopení a následně i otevřené nepřátelství.“ [Horváthová 2002: 18]

Koncem 15. století se začalo s vyháněním a pronásledováním všech Romů. Tato nálada se postupně šířila téměř po celé Evropě. O století později se represe proti romskému etniku zostřovaly. Romové byli neustále pod hrozbou trestu vyhánění, štvání či prohlášení za psance, které může kdokoli a kdykoli beztrestně zabít. [Horváthová 2002: 20-21]

V 18. století přišla s Marií Terezií změna, „pochopila, že popravy za potulku a honění Romů z jedné země do druhé situaci nezlepší.“ Proto přikročila k asimilaci a usazování. To pro Romy znamenalo neužívat svůj mateřský jazyk a oblékat se jako ostatní obyvatelstvo. V úsilí Marie Terezie následně pokračoval i její syn Josef II. [Horváthová 2002: 37-38]

Mnohem více než tyto reformy usazování napomohla snaha samotných Romů, kteří si od začátku 19. století chtěli najít trvalá sídliště. Tito Romové museli překonat počáteční nepříjemnosti a konflikty. [Horváthová 2002: 39-42]

Později, ve 20. století přichází další perzekuce Romů. V roce 1927 byl u nás vydán Zákon o potulných cikánech, který měl napomoci k větší kontrole nad Romy (například se prokazovali cikánskými legitimacemi s otisky prstů). [Horváthová 2002: 43]

Později vznikala „opatření“ i v Německu. V 1933 vyšlo nařízení „o ochraně lidu a státu před tzv. gaunerskou populací. Mezi tuto populaci byli zahrnuti i Romové. V roce 1939 se museli trvale usídlit všechny kočující osoby. Od roku 1942 platil výnos o potírání cikánského zlořádu. Poté byla problémovější skupina Romů poslána do

cikánských táborů, které se nacházely v Hodoníně a Letech. Od roku 1943 však došlo k deportaci většiny Romů do koncentračních táborů (tedy i těch, kteří žili spořádaný život). [Horváthová 2002: 43-47]

„Druhá světová válka s sebou přinesla téměř úplné vyvraždění Romů v Čechách a na Moravě. Nacistickou genocidu přežilo asi 10% původního romského obyvatelstva v českých zemích (tj. 500-600 osob).“ [Muzeum romské kultury]

Po druhé světové válce do Čech přicházeli Romové ze Slovenska za prací a lepším životem. Byli i verbováni jako pracovní síla. [Horváthová 2002: 50-51]

V roce 1958 byl u nás schválen zákon o trvalém usídlení kočujících osob. Při policejních akcích byla zabavována kola kočovných vozů a Romové se museli usadit tam, kde byli právě zastíženi. [Horváthová 2002: 51]

Tento a další zásahy byly učiněny proto, aby se Romové zařadili mezi majoritu a splynuly s ní. Během asimilace Romové převzali od majoritní společnosti její hodnoty, avšak většinou jen materiální. [Horváthová 2002: 51]

Od roku 1965 byla snaha likvidovat místa, kde Romové žili soustředěně, měli být rozptýleni mezi majoritní populaci. Romská soustředění však vznikala nová na jiných místech. [Horváthová 2002: 52]

Romskou organizací, která chtěla pomoci s řešením romské otázky, se stal Svaz Cikánů-Romů, který vznikl 1969. Jeho působení netrvalo dlouho, v roce 1973 byl komunistickou stranou zrušen. Poté Romové neměli šanci ovlivňovat a přispívat k řešení tohoto problému. [Horváthová 2002: 53]

Později, v osmdesátých letech byla prosazována mírnější asimilační politika. Asimilace Romů se mělo dosáhnout tím, že se jim dostalo určitých výhod, a to materiálních a sociálních. Tento krok Romy ale otupil, přestali být schopni se o sebe sami postarat. Ale bylo jim dovoleno věnovat se vlastní kultuře.

Z právě popsané historie lze vyzorovat, že Romové dlouho putovali, než se dostali do Evropy. Zde byli zprvu přijímáni kladně, ale poté nastala změna. Začalo docházet k vyhánění, trestání a zabíjení nebo naopak k násilnému usazování těchto lidí. Toto utlačování trvalo po dlouhá staletí. Spor mezi majoritou a Romy má kořeny v historii, jde o zmíněný parazitický způsob života, který je, podle majority, typický u Romů i v dnešní době. Jak to vypadá v současnosti popisuje následující kapitola.

1.3.2. Současnost

Za současnost tato studie považuje období po roce 1989.

V tomto období vzniká mnoho různých organizací či sdružení, které se snaží rozvíjet romskou kulturu, další se zaměřovala např. na vzdělání nebo sport. [Horváthová 2002: 55-56]

Dále vznikala romská média a také Muzeum romské kultury. Navíc Romové pořádají festivaly týkající se jejich kultury. **„Romské aktivity se však odehrávají stranou zájmu ostatní společnosti, a tak její většina zůstává prozatím o Romech jen nedostatečně informována.“** [Horváthová 2002: 55-56]

Jak už bylo zmíněno v oddíle věnujícím se historii (oddíl 1.3.1.), druhou světovou válku přežilo pouze 600 Romů. Poté na území dnešní České republiky začali přicházet Romové ze Slovenska, kteří dnes tvoří většinu Romů žijících u nás. [Šišková (ed) 2001: 120]

Jaký je současný stav této populace?

Zdrojem, který informuje o počtu Romů na našem území je Sčítání lidu, domů a bytů. Poslední sčítání proběhlo v roce 2001 a uvádí, že u nás v tuto dobu žilo 11 746 obyvatel hlásících se k romské národnosti. [ČSÚ 2001]

Ovšem Romové se ne vždy hlásí k Romské národnosti, proto existují snahy o odborné odhady počtu romského etnika.

Například Rybář o počtu Romů píše, že je otázkou nakolik se Romové cítí být Romy a uvádějí romskou národnost nebo se řadí mezi národnost českou. Romové jsou však naší nejpočetnější minoritou. Žije zde na 300 000 Romů, nepřesahují tedy 3 % české populace. [Rybář 2000: 3]

1.4. Provedené výzkumy

Dosud byl proveden nespočet výzkumů, které se snažili odpovědět na to jak vlastně vypadá vztah majority s Romy, a co je shledáváno jako nepřekonatelný problém ve vzájemném soužití mezi těmito skupinami. Níže jsou předkládány některé výzkumy, které byly provedeny na podobné téma, jakým se zabývá tato studie.

Z výzkumů byl vybrán například ten, který byl proveden Centrem pro výzkum veřejného mínění při Sociologickém ústavu AV ČR. Byl realizován v březnu 2008 a nese název Vztah k různým národnostním skupinám žijícím v ČR. [CVVM, 2008a]

Hodnoceno bylo to, jak jsou respondenti sympatické jednotlivé národnosti. Ten svou sympatii měl vyjádřit prostřednictvím čísel od 1 do 7. Přičemž 1 znamená velmi sympatictí a 7 velmi nesympatictí. Z 15 uváděných národnostních skupin žijících v ČR ve výzkumu dopadli nejhůře Romové (5,52). Druzí nejméně oblíbení byli Ukrajinci (4,63). Před těmito národnostmi se umístili například Rumuni, Albánci, Vietnamci, Židé a další národnosti. Výzkum tedy ukazuje, že Romové jsou nejméně oblíbenou národností v České republice. [CVVM, 2008a]

Další výzkum byl proveden také Centrem pro výzkum veřejného mínění při Sociologickém ústavu AV ČR a pochází z dubna 2008. V tomto výzkumu se občané vyjadřovali o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti. [CVVM, 2008b]

V jedné z otázek se tazatelé ptali na soužití majority a Romů. Tuto otázku bylo možné srovnat v čase a to od roku 1997 až do roku 2008. Odpovědi se v podstatě v rozmezí 11 let nelišily. Převážná část respondentů častěji uváděla, že soužití je špatné (66 až 81%), jako dobré ho hodnotilo méně než čtvrtina respondentů (15 až 23%). [CVVM, 2008b]

Výzkum dále uvádí, že hodnocení soužití s Romy, respondenty žijícími v jejich blízkosti, je pozitivnější než celkové hodnocení. Hodnocení všemi respondenty v roce 2008 dopadlo takto: 15% uvedlo, že soužití je dobré a 79%, že je špatné. Zatímco lidé žijící v blízkosti Romů uváděli z 39%, že soužití je dobré a 58% z nich, že je špatné. [CVVM, 2008b]

Další baterie otázek se ptala na možnosti Romů v určitých oblastech jejich života. Respondenti je měli porovnat s možnostmi většinové společnosti. Z odpovědí vyplývá, že je, podle respondentů, největší problém v zaměstnání, tam mají Romové, podle nich, mnohem horší podmínky. Další oblastí, kde mají Romové horší podmínky je uplatnění ve veřejném a občanském životě. Respondenti se výrazně neshodli na tom, že by Romové měli lepší uplatnění v některých oblastech života, zato v několika možnostech převažují odpovědi, kde mají stejné podmínky s majoritou. Jde například o získávání vzdělání, získávání kvalifikace, v rozvoji své kultury a při zajištění své bezpečnosti (vždy takto hodnotilo 50% respondentů a více). [CVVM, 2008b]

Dále zde jsou předkládány výsledky dvou výzkumů, které porovnává Ivan Gabal. Využity jsou výzkumy Etnické vztahy v české společnosti z května 1994 a od Ústavu mezinárodních vztahů, který byl proveden v rámci analýzy etnických menšin ze září roku 1996. Ve výzkumu byly zjišťovány příčiny problémů a konfliktů, které se v soužití mezi majoritou a Romy objevují. Respondenti měli souhlasit či nesouhlasit s předkládanými výroky. Poměr souhlasných odpovědí u většiny výroků v letech 1994 a 1996 byl více méně stejný. Největším problémem je podle respondentů to, že Romové nemají chuť pracovat a zneužívají tedy sociální podpory (v roce 1994 rozhodně či spíše souhlasilo 96% respondentů v roce 1996 95%). Velmi podobně dopadla tvrzení, že Romové zneužívají demokracii (93% a 91%), a že lidé mají z Romů strach (94% a 88%). Mezi další tvrzení, se kterými bylo převážně souhlaseno patří: Romové jsou jiná rasa, nepřizpůsobivá, která s nezmění (v obou letech 83%). [Gabal 1999: 71-90]

Tento výzkum se navíc zabýval i řešením problémů v soužití majority a Romů. Naprostá většina respondentů souhlasí či spíše souhlasí s výrokem, že by se Romové měli diferencovat, tzn. najít mezi nimi ty schopné, poctivé a pracovité (92% v roce 1994 a 86% v roce 1996). Dále se nejvíce souhlasně respondenti vyjádřili k výroku, že by měly vzniknout legislativní opatření vůči Romům (78% a 66%). Tento výrok v roce 1996 měl mnohem menší podporu, naopak větší podporu získalo tvrzení, že by problémy vyřešily skupiny typu skinheads, kdyby měly více prostoru (vzestup z 15% na 22%). Více než se skinheads, respondenti častěji souhlasili s výrokem, že řešení je v lidech, neboť je potřebná tolerance (62% v r. 1994 a 65% v r. 1996). [Gabal 1999: 71-90]

Také se respondenti vyjadřovali o politice české vlády v romském problému. Jako rozhodně či spíše správnou ji hodnotilo pouhých 19%, naopak jako rozhodně nebo spíše nesprávnou ji označilo 43% respondentů. Jedna čtvrtina dotázaných dokonce uvedla, že taková politika vůbec neexistuje. [Gabal 1999: 71-90]

Dále se hodnotila mezinárodní kritika vůči České republice vzhledem k postavení a prosazování práv romské menšiny. Jako rozhodně či spíše správnou ji označila pětina a rozhodně či spíše nesprávnou 68% respondentů. [Gabal 1999: 71-90]

Výzkumy jednoznačně ukazují, že Romové jsou nejméně sympatickou menšinou v České republice. Sami Češi jsou toho názoru, že Romové v některých oblastech života nemají srovnatelné podmínky s majoritou. Jak si to ale můžeme vysvětlit? Jsou Češi rasisté? Nebo můžeme mluvit o opodstatněné nespokojenosti?

1.5. Co je důvodem negativních postojů k Romům?

Zde jsou předkládány výpovědi vybraných autorů, ty se od sebe liší, je to tím, že každý z nich popisuje či vysvětluje jinou oblast, která zapříčiňuje problém v soužití majority a Romů, popřípadě vzájemné soužití hodnotí. Mohou alespoň částečně objasnit, jaký je postoj majority k Romům a také proč je takový jaký je.

Můžeme autory odpovědí rozdělit na zastánce Romů a na jejich odpůrce? Nebo na ty, kteří mají na situaci objektivní pohled a na ty, kteří to vidí zkresleně?

Objektivitu autorů nebo míru jejich sympatie k Romům v této studii posoudit nelze, je ale nutné říci, že extrémní názory v této oblasti nic neosvětlí a ke zlepšení vztahu zajisté nepřispějí. Extrémními názory zde není označeno pouze smýšlení skupin jako jsou neonacisté, za extrémní názor je považován i názor přílišných zastánců Romů. V každém konfliktu vystupují alespoň dvě strany a ty se musí na řešení vzniklé situace podílet. Nelze pouze konstatovat, že Romové si nezaslouží žít na území České republiky (jak by mohli tvrdit neonacisté) nebo naopak, že Romové za svou situaci nemohou, a proto je nutné, aby se změnila majoritní společnost (což by mohli říci přílišní zastánci Romů).

Následují hodnocení situace či poukázání na důvody špatného soužití vybranými autory:

O vzájemném soužití majority a Romů u nás v České republice se vyjadřuje např. Ivan Gabal:

„Není patrně sporu o tom, že postavení a soužití romské menšiny s majoritní populací uvnitř české společnosti je vážný problém, který má řadu aspektů praktických (behaviorálních), bezpečnostních (útoky skinheads), politických, správních i občanských (silná etnická tenze v některých obcích a regionech), v neposlední řadě i hospodářských a sociálních (extrémní nezaměstnanost a nákladné sociální výdaje pro práce schopnou romskou populaci) a vzdělanostních (silně podprůměrná vzdělanostní a kvalifikační úroveň, vysoký podíl nedokončené základní školní docházky mezi romskými dětmi).“ [Gabal 1999: 84]

Stav hodnotí také Johansen, který současnou situaci Romů ve střední a východní Evropě shrnuje slovy, že se s touto menšinou „často jedná způsobem, který svědčí o tom, že až příliš mnoho obyvatel těchto států lituje, že nacisté nebyli při své snaze o likvidaci Romů dostatečně důslední.“ [Johansen 2004: 8]

Jana Horváthová se zmiňuje o mnohých výzkumech, které ukazují, že má „značná část obyvatel **negativní vztah k Romům**. Tento postoj však není dán pouze objektivními skutečnostmi, ale také **netolerancí k odlišnostem**, jež je ovlivněna především špatnou informovaností a neznalostí.“ Autorka dále poukazuje, že v České republice jsou i rasisté, jmenuje zde stoupence neofašismu. [Horváthová 2002: 58]

Podle Rybáře média o Romech informují výhradně negativně, čímž dochází k tomu, že majorita pociťuje averzi vůči tomuto etniku, „která postupně přerůstá v otevřenou etnickou nesnášenlivost.“ Zlepšení autor vidí v poznání odlišné romské kultury, neboť bez toho není možné zlepšit situaci. [Rybář 2000: 3]

Dále Rybář popisuje, jak by měla být řešena tzv. romská otázka. Mělo by být více postihováno rušení veřejného pořádku a více zasahováno proti dlužníkům, „nebo těm, kteří svévolně obývají nebo užívají věci, které jim nepatří.“ [Rybář 2000: 26]

Současně je však nutné zaručit, aby nedocházelo k porušování lidských práv, které by bylo založeno především na odlišném původu jedinců tzn., že nesmí docházet k etnické diskriminaci. [Rybář 2000: 26]

Další autor, Říčan, na začátku kapitoly Vztahy mezi českými Romy a českými gádži přiznává, že to, co v knize uvádí vychází z jeho postoje, který k Romům zaujímá. K situaci píše: „Možná bychom měli mluvit spíše o averzi než o rasismu...“ ve vztahu majority k Romům. Odůvodňuje to mediálně prezentovanou kriminalitou Romů, dále nesnadným soužitím s Romy jako sousedy nebo také obtěžování romskými dětmi. „To vše nejsou samozřejmě specifické projevy romské kultury, nýbrž projevy hluboké sociální dezintegrace, do které se tento lid dostal.“ [Říčan 1998: 61 – 66]

Co z těchto hodnocení vyplývá?

Přesto, že názory jednotlivých autorů jsou odlišné, neboť se zabývají určitými výseky této problematické oblasti, působí dojem, že Češi nejsou (až na výjimky extrémistických skupin) rasisté. Postoj české majority k Romům je negativní – dnes se lze často setkat s názory, že kultura této menšiny spočívá ve vybydlování bytů, krádežích a ničení cizího majetku, než ve zpěvu nebo tanci. Další zostření v tomto problému vychází z těžkého soužití s Romy, pro rodiny, které vedle nich bydlí. Dáno je to značně odlišným způsobem života Romů, který majoritě ve většině případů nevyhovuje.

Zároveň celkové soužití v rámci České republiky může být ovlivněno jistými předsudky – v podstatě dochází k nálepkování (teorie labelingu), kdy Romům (a některým skupinám) jsou přiřazovány negativní vlastnosti a případný konflikt, který vznikne, je připisován tomu, že dotyčný Rom vyvolal konflikt úmyslně.

Teorie labelingu dále tvrdí, že jedinec nedokáže neustále vzdorovat a nakonec jeho chování bude stejné jako jeho negativní nálepka, což se může stát i v případě, kdy česká majorita s nedůvěrou pohlíží na Romy a jejich chování si vysvětluje pouze jako schválně zamýšlené jednání s cílem poškodit něco či někoho. V případě Romů, kteří se snaží žít jako majorita a chtějí jí být přijímáni, je toto chování majority k nim osudové, neboť snažení těchto Romů může velmi záhy ztratit smysl pro ně samotné.

2. Praktická část

V praktické části jsou popisovány veškeré aktivity, které přímo souvisely se samotným výzkumem. Jde o základní popis výzkumné metody a cílové skupiny. Jsou zde uvedeny stanovené hypotézy a popsán průběh sběru dat. Zřejmě nejdůležitější součástí jsou výsledky provedeného výzkumu a jeho shrnutí. Nakonec jsou řazeny informace a rady pro budoucí opakování výzkumu.

2.1. Metody výzkumu

Pro realizaci tohoto výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření.

Postupně se uskutečnilo na vybraných základních a středních školách v Pardubickém kraji (jejich výčet je v oddíle 2.4.).

Dotazníkové šetření je kvantitativní metoda, při které lze získat značné množství dat, v nichž je následně možné nacházet opakování. Opakování, v tomto případě, často zvolené stejné odpovědi, mohou být považovány za obecné mínění žáků a studentů ze základních a středních škol Pardubického kraje.

Další, doplňující, metodou byl nestandardizovaný rozhovor s učiteli občanské výchovy či řediteli oslovených škol. Cílem tohoto rozhovoru bylo především zjistit, zda na dané škole studují romští žáci, jak se jim daří ve studiu a případně i názor učitele na problémy romských žáků při výuce.

2.2. Hypotézy

Na počátku studie byly stanoveny hypotézy, od kterých se dále odvíjela další práce. Bylo nutné sestavit a vhodně formulovat otázky dotazníku, tak aby byly srozumitelné pro žáky a studenty a současně, aby byly schopny vypovídat o respondentech a tím potvrdit či vyvrátit hypotézy.

Jednotlivé hypotézy byly rozděleny do několika skupin hlavních hypotéz, které jsou dále děleny na jednotlivé hypotézy. Jejich vyhodnocení je v následujících kapitolách (jednotlivé hypotézy v oddíle 2.7 a shrnutí těch hlavních v oddíle 2.8).

- Závislost vztahu k Romům na pohlaví respondentů:

Hypotéza se zabývá vztahem obou pohlaví k Romské menšině.

- Žákyně a studentky mají k romské menšině méně kritický postoj než žáci a studenti.

- Vliv vzdělání na postoj k romské menšině.

Potvrzením či vyvrácením následujících hypotéz se zjistí, zda věk (porovnání výsledků základních škol se středními) či kvalita vzdělání (porovnání rozdílů v názorech studentů učiliště a gymnázia) ovlivňuje názory na Romskou menšinu.

- Pozitivnější názor na romskou menšinu mají studenti ze středních škol než žáci ze základních škol.
- Pozitivnější názor mají studenti z gymnázia než z učiliště.

- Vztah k Romům v závislosti na osobních zkušenostech s Romy a na zdrojích informujících o Romech.

Hypotézy se zaměřují na to, co ovlivňuje respondenty při utváření jejich názoru na romskou menšinu.

- Názory žáků a studentů na romskou menšinu nejsou z největší části ovlivněny jejich zkušenostmi s Romy.
- Žáci a studenti, kteří měli osobní zkušenost s Romy ve většině případů uvedou, že šlo o zkušenost špatnou.

- Žáci a studenti se nejvíce informací o romské menšině dovídají ze zpravodajství.
- Vliv frekvence setkávání Romů na názor a hodnocení respondentů.
Tyto hypotézy se zabývají tím, jak často se žáci a studenti setkávají s Romy a jak často vznikají konflikty vyvolané Romy.
 - Značná část žáků a studentů žijících v blízkosti Romů, má negativní názor na tuto menšinu.
 - Žáci a studenti, kteří nebydlí v blízkosti Romů, mají pozitivnější názor než ti, kteří v jejich blízkosti bydlí.
 - Žáci a studenti, kteří uvedou, že v jejich okolí došlo ke konfliktu vyvolaným Romy, budou uvádět, že nejčastěji dochází k rušení nočního klidu.
- Pohled na snahu zlepšit vzájemné vztahy mezi majoritou a romskou menšinou.
Hypotéza se zabývá názorem na to, kdo se podle respondentů snaží o zlepšení vzájemného vztahu mezi majoritou a romskou menšinou.
 - Žáci a studenti jsou toho názoru, že majorita se snaží o zlepšení vzájemného vztahu více než romská menšina.
- Jak žáci a studenti pohlíží na romskou menšinu.
Hypotézy se zabývají odpověďmi na to, co žáci a studenti cítí ve chvíli, kdy potkávají Roma, a také zda mají přehled o známých osobnostech romského původu pocházejících z České republiky.
 - Při setkání nebo potkání Romů mají žáci a studenti neutrální pocit.
 - Žáci si nevybaví téměř nikoho ze známých Romů pocházejících z ČR.
 - Žáci a studenti budou uvádět především negativní charakteristiky romské menšiny.

- Návrhy na zlepšení současného vztahu mezi majoritou a romskou menšinou:
 - Hypotézy se zaměřuje na oblasti, kde podle respondentů chybí a co by měla změnit jak majorita, tak i romská menšina.
 - Největší důraz budou žáci a studenti klást na to, aby se majorita změnila v chápání a toleranci odlišné kultury a mentality Romů.
 - Žáci a studenti budou považovat za velkou chybu majority ve vztahu k Romům, že všechny vidí negativně.
 - Za nejdůležitější budou žáci a studenti pokládat, ve zlepšení vzájemného vztahu to, že by Romové měli více dodržovat zákony ČR.
 - Za velkou chybu Romů budou žáci a studenti považovat jejich vysokou kriminalitu.

2.3. Dotazník

Při přípravě praktické části studie byly nejprve stanoveny hypotézy. Dalším krokem bylo vytvoření otázek dotazníku tak, aby ověřovaly hypotézy. Dále bylo nutné sepsat odpovědi k jednotlivým otázkám. Sestavit odpovědi u některých otázek bylo jednoduché, u jiných to bylo složité, proto byla využita pilotní studie, která tuto práci usnadnila a přispěla ke kvalitnějšímu dotazníku (o pilotní studii je více informací v oddíle 2.5).

Po dokončení dotazníku ho bylo možné rozdat respondentům z cílové skupiny. V nezměněné podobě je přiložen v příloze.

Při sestavování dotazníku vznikaly největší „rozepře“ u otázek číslo 7 a 8. Proto je zde vhodné shrnout postup vytváření těchto otázek.

Zmíněné otázky se táží na to, co by podle respondenta měla změnit majorita (otázka č. 7) a Romové (č. 8), aby došlo ke zlepšení vzájemného vztahu.

- Možnosti výběru. Možnosti, které jsou jak u otázky číslo 7, tak u čísla 8 jsou převážně výsledkem pilotní studie. Ta probíhala tak, že byl vytvořen dotazník, kde se volně odpovídalo na otázky, tzn., že respondenti nevybírali z předem sepsaných odpovědí. Po vyhodnocení se vybraly nejčastější a slušné odpovědi,

které byly doplněny několika možnostmi tak, aby se mohl tzv. zařadit každý. Pokud byla nějaká možnost opomenuta, byl zde vyhrazen prostor pro napsání vlastního názoru v kolonce „jiná možnost, kterou považujete za důležitou“.

- Formulace otázek. Jedním z možných nebezpečí bylo, že formulace u těchto otázek na respondenta bude působit značně sugestivně. Avšak dotazník byl sestavován tak, aby zjistil skutečný názor respondenta, který může být i značně negativní a nabízené možnosti ho „vybízí“ k tomu, aby se nebál vyjádřit vlastní názor.

2.4. Cílová skupina

Jako cílová skupina byli vybráni žáci a studenti ze základních a středních škol v Pardubickém kraji. Školákům je v rozmezí mezi 13 až 17 lety. Jde tedy o skupinu mladých lidí, kteří si už utvořili vlastní názory, a proto nebylo těžké zjistit jejich názor na romskou menšinu.

Celkový počet žáků a studentů v Pardubickém kraji je 77 252. [ČSÚ 2002] Proto, aby byl vzorek respondentů považován za reprezentativní a bylo možné mínění dotázaných žáků a studentů zobecnit na celý Pardubický kraj, je nutné dotázat alespoň 1% z žáků a studentů. V rámci studie bylo stanoveno, že vzhledem k malému vzorku z cílové skupiny bude vhodné dotázat 2% z žáků a studentů z Pardubického kraje, což odpovídá 154 respondentům.

Z Pardubického kraje byly vybrány dvě základní a dvě střední školy, každá z nich sídlí v jiné části tohoto kraje.

Ze základních škol byli osloveni žáci docházející na tyto školy:

- ZŠ Sladkovského, Chrudim

Jde o školu v menším městě, kam chodí minimum romských žáků. Majoritní žáci se tedy příliš s Romy nesebkávají přesto, že v Chrudimi je lokalita obývaná vyšším počtem Romů. Tato lokalita je totiž vzdálena od sídla školy. Žáci se tedy mohou s Romy setkávat spíše ve svém volném čase než ve škole.

- ZŠ Prachovice

V této malé obci žije početná romská komunita, se kterou se žáci mohou běžně setkávat. Přesto se ve škole žáci setkají jen s mizivým počtem romských žáků.

Na obou základních školách byl dotazník rozdán žákům osmých a devátých ročníků. Na ZŠ v Prachovicích navíc i v sedmém ročníku (podrobněji v oddíle 2.6.2.)

Ze středních škol byli osloveni studenti z těchto škol:

- Gymnázium Dašická, Pardubice

Gymnázium bylo vybráno jako humanitně zaměřená střední škola, kde studují výběroví studenti. Na této střední škole nestudují žádní Romové.

- SOUT Přelouč

Tato škola byla vybrána, neboť není určena pouze pro výběrové studenty. Tito studenti by mohli poskytnout odlišný názor na problematiku soužití s romskou menšinou. Navíc na tomto učilišti studují i Romové.

V rámci středních škol byly dotazníky určeny pro studenty 2. a 3. ročníků.

2.5. Předvýzkum a pilotní studie

Při sestavování dotazníku pro výzkum byla využita pilotní studie i předvýzkum.

Během sestavování dotazníku byla uskutečněna pilotní studie tak, že nejprve byl sestaven odlišný typ dotazníku, který obsahoval otázky s volnou odpovědí. Jeho cílem bylo z vypsanych odpovědí několika respondentů sestavit možnosti pro dotazník určený pro žáky a studenty.

Tento dotazník byl zaslán deseti lidem ve věku do 15 do 22 let. Respondenti byli jak ze základních, tak i ze středních a vysokých škol. Bylo důležité získat názory různých lidí. Opakující se názory se využily v dotazníku pro připravovaný výzkum.

Finální podoba dotazníku určená pro žáky a studenty byla v rámci pilotní studie posouzena vyučující na jedné ze základních škol. V nestandardizovaném rozhovoru bylo potvrzeno, že už žáci 7. tříd jsou s problematikou menšin seznámeni během výuky, a proto je dotazník srozumitelný pro cílovou skupinu (žáky 8. a 9. ročníků a studenty ze středních škol).

Další částí práce, před rozdáním dotazníku, byl předvýzkum. Dotazník byl zaslán žákům a studentům, kteří nestudují na vybraných školách, ale jsou ve věku cílové skupiny. Tito žáci a studenti dotazník nejprve vyplnili a poté byly požádáni, aby se k němu vyjádřili. Cílem bylo zjistit, zda je dotazník srozumitelný, nechybí-li v něm nějaká důležitá odpověď a jak je časově náročný.

Nakonec byl dotazník rozdán v určitých ročnících na vybraných školách.

2.6. Sběr dat

Po vypracování dotazníku a jeho vytištění byly opět kontaktované základní a střední školy, jejichž ředitelé již dříve souhlasili s tím, že na jejich škole bude uskutečněno dotazníkové šetření. V tuto chvíli bylo nutné domluvit konkrétní termín, kdy dojde k rozdání a vyplnění dotazníků ve vybraných ročnících. A poté uskutečnit samotný sběr dat.

2.6.1. ZŠ Sladkovského

První sběr dat se uskutečnil na Základní škole Sladkovského v Chrudimi. Žáci z jednoho osmého a jednoho devátého ročníku celkem vyplnili 41 dotazníků.

Z rozhovoru s ředitelem školy bylo zjištěno, že na této základní škole je naprosté minimum romských žáků. Školu navštěvuje pouze bratr a sestra pocházející z jedné romské rodiny. Jejich přípravu hodnotil spíše jako nedostatečnou, především proto, že nemívají potřebné školní pomůcky.

Vyučující na předmět občanské výchovy se nebála vyjádřit svůj názor. Jako učitelka viděla nedostatky romských žáků při výuce. Jednoznačně zastávala názor, že by tyto děti měly povinně chodit do mateřské školy. Souhlasila by i s tím, že by mateřská škola nebyla placena rodiči romských dětí, ale ze strany státu. Mateřskou školu totiž

považuje za základ, kde se děti naučí určitému režimu a základním dovednostem. To vše napomůže v začátcích na základní škole. Děti by pak podle ní byly ve škole úspěšnější a schopny pokračovat i ve studiu po základní škole.

2.6.2. ZŠ Prachovice

Druhý sběr dat proběhl na Základní škole Prachovicích. Dotazníky byly vyplňovány v osmém a devátém ročníku. Získáno bylo pouze 29 dotazníků, proto bylo po dohodě s vyučující občanské nauky a ředitelem školy rozhodnuto rozdat dotazníky také v sedmém ročníku. Ze všech tří tříd bylo nakonec získáno celkem 44 dotazníků.

Na této škole je malý počet romských žáků a to přesto, že v Prachovicích žije početná romská komunita. Vyučující občanské výchovy na této základní škole shrnula situaci romských žáků takto: na základní školu jsou přijímáni romští žáci, ale jejich příprava je nedostatečná, na ni navazuje špatný prospěch. Následně jsou nuceni dělat reparát, ten ale nedělají, raději odchází na zvláštní školu. Rodiče však na zvláštní školu nechají přeřadit i jejich sourozence, přestože na základní škole nemají problémy.

Romští žáci jsou zde pouze na 1. stupni, ve vyšších ročnících v současné době žádný romský žák není.

2.6.3. Střední odborné učiliště technické Přelouč

Na technickém učilišti v Přelouči byly dotazníky rozdány studentům 2. a 3. ročníku tříletých učebních oborů.

Na této střední škole studují i romští studenti. Převážně mají zájem o tříleté obory. Jejich situace je nejčastěji taková, že do prvního ročníku se jich dostane větší počet, ale postoupit do vyššího ročníku či dokončit studium je schopno už jen málo z nich. Nejčastější důvod ukončení studia bývá velmi nízká docházka. Někdy je příčinou ukončení studia trestná činnost přímo ve škole. Podle vyučujících se jen v opravdu výjimečných případech stává, že by důvodem k nedokončení studia byli nedostatečné znalosti.

2.6.4. Gymnázium Dašická, Pardubice

Poslední vybranou školou, kde dotazníkové šetření proběhlo, bylo gymnázium v Pardubicích. Na této škole bylo ve druhém a třetím ročníku vyplněno celkem 65 dotazníků.

Ředitelka školy uvedla, že na této škole nestudují vůbec žádní romští studenti.

2.7. Výsledky provedeného výzkumu

Výsledky výzkumu jsou zde uváděny podle stanovených hypotéz postupně tak, jak byly vyjmenovány výše. Veškeré tabulky, na které je v textu odkazováno, jsou k nalezení v příloze.

Žákyně a studentky mají k romské menšině méně kritický postoj než žáci a studenti.

Tato hypotéza byla vyhodnocována na základě otázky ptající se na pohlaví respondenta (1. otázka dotazníku) a otázky zjišťující to, jak respondenti charakterizují Romskou menšinu (6. otázka). Výsledky jsou v příloze v tabulce č. 1.

Porovná-li se odpovědi vyhodnocené jako kladný a záporný vztah k Romům, vyplyne z toho, že malá část z dívek charakterizovala Romy kladně (2%), ale chlapců ještě méně (1%). U záporné charakteristiky je rozdíl viditelnější. Záporně Romy popsalo 59% chlapců a méně dívek – přibližně 40%.

Z tohoto hodnocení tedy vyplývá, že dívky jsou k romské menšině méně kritické než chlapci.

Hypotéza potvrzena.

Pozitivnější názor na romskou menšinu mají studenti ze středních škol než žáci ze základních škol.

Hypotéza byla vyhodnocena na základě označení dotazníku v hlavičce, kde bylo poznamenáno, kde proběhl sběr dat a podle odpovědi na otázku 6, kde respondenti charakterizovali Romskou menšinu. K této hypotéze se vztahují tabulky označené č. 2a a 2b.

Kladně tuto menšinu hodnotila 2% žáků na základních školách a 1% studentů ze středních škol. Záporné hodnocení Romů podalo 54% žáků a 50% studentů.

Vzhledem k tomu, že kladně i záporně charakterizovalo Romy přibližně stejné procento žáků i studentů, není v jejich názorech téměř žádný rozdíl.

Hypotéza vyvrácena.

Pozitivnější názor mají studenti gymnázia než z učiliště.

Hypotéza byla vyhodnocena na základě označení dotazníku rozlišující jednotlivé školy a podle odpovědi na otázku 6, kde respondenti charakterizovali Romskou menšinu. K této hypotéze se vztahuje tabulka č. 2b.

Výzkum ukazuje, že mezi kladnými a zápornými charakteristikami Romů uváděnými respondenty v rámci středních škol, nebyly téměř žádné rozdíly. Kladně se na učilišti k Romům nevyjádřil nikdo a na gymnáziu 1 respondent, tj. 1%. Záporně se o Romech vyjádřila přibližně polovina respondentů jak na učilišti (49%), tak na gymnáziu (51%).

Hypotéza vyvrácena.

Názory žáků a studentů na romskou menšinu nejsou z největší části ovlivněny jejich zkušenostmi s Romy.

Vyhodnocení proběhlo na základě otázky č. 6, kde respondenti charakterizovali romskou menšinu a otázky č. 3 zjišťující, jaké zkušenosti žáci a studenti s Romy mají. Výsledky jsou v tabulce č. 3.

Z výzkumu plyne, že žáci a studenti mají na romskou menšinu negativní názor (nejčastěji byla uváděna záporná charakteristika Romů), a to bez ohledu na to, jaké s nimi respondenti mají zkušenosti, nebo nemají zkušenosti žádné.

Hypotéza vyvrácena.

Žáci a studenti, kteří měli osobní zkušenost s Romy ve většině případů uvedou, že šlo o zkušenost špatnou.

Hypotéza byla vyhodnocena na základě otázky č. 6, kde respondenti charakterizovali Romskou menšinu a otázkou č. 3 zjišťující, jaké zkušenosti žáci a studenti s Romy mají. Výsledky lze najít v tabulce č. 3.

Žáci a studenti nejčastěji uvádí, že s Romy mají jak dobré, tak i špatné zkušenosti (více než jedna třetina odpovědí). Spíše špatné zkušenosti s nimi má 25% respondentů a 21% uvádí, že měli špatné zkušenosti s Romy. Více než desetina žáků a studentů nemá vůbec žádné zkušenosti. Spíše dobré a dobré zkušenosti mělo dohromady pouze necelých 7% respondentů.

Hypotéza je vyvrácena.

Žáci a studenti se nejvíce informací o romské menšině dovídají ze zpravodajství.

Hypotéza je vyhodnocena na základě otázky č. 2, ptající se na to, kde respondenti získávají informace o romské menšině. Výsledky zobrazují tabulky č. 4a a 4b.

Otázka ptající se na zdroj informací o Romech byla otázkou, kde bylo možné označit libovolný počet odpovědí.

Dotazníkové šetření ukazuje, že nejvíce se žáci a studenti dovídají o romské menšině ze zpravodajství, tuto možnost označily tři čtvrtiny respondentů. Dále přes 32% žáků a studentů uvedlo, že informace získávají od svých rodičů a přátel. A přes desetinu respondentů označilo odpověď, že informace získávají během výuky. Žádné informace nezískává 15% dotázaných. Dále někteří respondenti uváděli i jinou možnost, a sice, že informace získávají z vlastní zkušenosti (5%), ale také od samotných Romů (1 respondent).

Pokud se však u jednotlivých zdrojů informací o romské menšině uvede kolik žáků a studentů charakterizovalo Romy záporně, zjistí se, že nejvíce záporných hodnocení podali respondenti, kteří si vyhledávají informace sami, 70% z nich. Žáci a studenti, kteří uvedli, že se o romské menšině dovídají od rodičů a přátel, hodnotili Romy z 58% negativně, tedy podstatně méně. Zpravodajství jako zdroj, který přiměje respondenty utvořit si negativní názor na romskou menšinu je třetí v pořadí – 49% z žáků a studentů, kteří se dovídají o Romech ze zpravodajství je popsalo negativně.

Hypotéza potvrzena.

Značná část žáků a studentů žijících v blízkosti Romů, má negativní názor na tuto menšinu.

Ke zjištění pravdivosti této hypotézy byly využity otázky č. 6 (charakteristika Romů) a č. 10 (ptající se na frekvenci setkávání s Romy). Podrobné výsledky jsou v tabulce č. 5.

Dotazníkové šetření potvrzuje, že žáci a studenti, kteří uvedli, že v jejich okolí bydlí Romové, hodnotí tuto menšinu převážně negativně (uvádí charakteristiku romské menšiny, která byla vyhodnocena jako záporná), a to polovina z nich.

Hypotéza potvrzena.

Žáci a studenti, kteří nebydlí v blízkosti Romů, mají pozitivnější názor než ti, kteří v jejich blízkosti bydlí.

Hypotéza byla vyhodnocena na základě otázky č. 6, kde respondenti charakterizovali Romy a otázky č. 10 zkoumající frekvenci setkávání se s Romy. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 5.

Žáci a studenti, kteří uvedli, že nebydlí poblíž Romů, tzn., že se s nimi setkávají často (např. ve škole) nebo jen občas, hodnotili romskou menšinu převážně negativně.

Výjimku tvoří zbylé dvě skupiny respondentů, jsou jimi žáci a studenti, kteří se s Romy schází a ti, kteří je nepotkávají. Ti, kteří se s Romy schází nejčastěji uváděli záporné i rozlišující hodnocení – obě možnosti po 40 % (přičemž rozlišující hodnocení znamená, že respondenti popsali situaci Romů v české společnosti – většinou konstatují, že je více „problémových“ Romů a to je důvodem pro špatné soužití s nimi, ale vidí i Romy žijící spóřádaným životem). Ti kteří se s nimi nepotkávají z poloviny neuváděli žádnou charakteristiku, ale druhou nejčastější odpovědí těchto respondentů byla záporná charakteristika (25% z těchto žáků a studentů).

Hypotéza vyvrácena.

Žáci a studenti, kteří uvedou, že v jejich okolí došlo ke konfliktu vyvolaným Romy, budou uvádět, že nejčastěji dochází k rušení nočního klidu.

Vyhodnocení této hypotézy bylo založeno na odpovědi na otázku č. 12. V příloze se k ní vztahuje tabulka č. 6a a 6b.

Z nabízených možností byl jako nejčastější vybrán nepořádek, který dělají Romové. Průměrně byl hodnocen 3,2 (přičemž hodnota 1 znamená občas, hodnota 5 velmi často a hodnota 0 nikdy). Rušení nočního klidu bylo hodnoceno jako nejméně časté, 1,72.

Navíc žáci a studenti uváděli jiné možnosti, které se pohybovaly mezi hodnotami 4 až 5. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že je poměrně časté umělé vyvolávání konfliktů ze strany Romů (jde o nepravdivé nařčení a následný konflikt, hodnoceno 4,5) a skupinová msta Romů (pomsta v početní převaze, hodnoceno 5), což poukazuje na konflikty doprovázené fyzickým násilím. Uváděna byla dokonce i vražda spáchaná Romem, či pokus o vraždu – hodnoceno 1. Hodnocení ukazuje občasný výskyt, ale u tohoto druhu činu jde o alarmující zjištění i přes nízké hodnocení. Navíc tento čin sami uvedli 3 respondenti.

Hypotéza vyvrácena.

Žáci a studenti jsou toho názoru, že majorita se snaží více o zlepšení vzájemného vztahu než romská menšina.

Hypotéza byla vyhodnocena prostřednictvím otázky č. 9, která se ptala na názor ohledně snahy o zlepšení vztahu mezi majoritou a Romy. Podrobné hodnoty jsou v tabulce č. 7.

Dle provedeného výzkumu je názor žáků a studentů dost jasný: více se podle nich o zlepšení vzájemného vztahu snaží majorita. Tak odpověděla necelá polovina respondentů (44%). Dále třetina respondentů uvádí, že se nesnaží ani jedna ze stran. To, že se více snaží Romové uvedlo téměř 6% respondentů a necelé 2% tvrdí, že se snaží obě strany.

Hypotéza potvrzena.

Při setkání nebo potkání Romů mají žáci a studenti neutrální pocit.

Hypotéza měla být vyhodnocena otázkou č. 11, která se ptá na to, co respondent cítí ve chvíli, kdy potká Roma.

Tato hypotéza by mohla být potvrzena, protože nejčastější odpověď skutečně zněla „těžko říci, každý je jiný“. Takto odpovědělo asi 40% dotázaných.

Při vyhodnocování dotazníků po dotazníkovém šetření však bylo shledáno, že u této otázky (č. 11) nebyly správně stanoveny možnosti odpovědi. Stanovené odpovědi obsahovaly dvě možnosti krajně negativní (cítí odpor a strach), dvě možnosti byly v podstatě neutrální a značně podobné (každý je jiný a jako kdybych potkal kohokoliv jiného), jedna možnost byla pozitivní (potkávám přátele) a poslední zněla nevím. Velké množství respondentů však často zvolilo více než jednu možnou odpověď, což znemožnilo vyhodnocení a jednoznačně ho zkreslilo. Časté kombinace odpovědí zněly, že cítí strach i odpor, nebo strach a zároveň respondent tvrdí, že každý je jiný. Z tohoto důvodu zde není vhodné uveřejňovat výsledky a zakládat na nich vyhodnocení hypotézy.

Je však možné přibližně nastínit pocity žáků a studentů prostřednictvím otázky č. 6, kde byla romská menšina charakterizována.

Polovina ze všech žáků a studentů charakterizovala Romy záporně. Proto by těchto 50% respondentů mělo mít nepříjemný pocit, může jít o strach nebo dokonce odpor k Romům.

Žáci a studenti, kteří se k romské menšině vyjádřili neutrálně či rozlišujícím způsobem (myslí si, že jsou Romové „problémoví“, ale uvědomují si, že někteří jsou dobří), těch je celkem 32%. Tito respondenti by mohli odpovědět, že každý je jiný, nebo jako kdyby potkali kohokoliv jiného.

Kladnou charakteristiku Romů uvedla necelá 2%, ta by mohla odpovědět několika způsoby, například, že potkává přátele, že je každý jiný, nebo jako kdyby potkali kohokoliv jiného.

U značně velké části respondentů (15%) se nedá ani přibližně odhadnout, co cítí, neboť Romy vůbec necharakterizovala.

Hypotézu nelze potvrdit ani vyvrátit.

Žáci a studenti si nevybaví téměř nikoho ze známých Romů pocházejících z ČR.

Hypotézu vyhodnocuje otázka č. 13, která se ptala na slavné osobnosti romského původu z České republiky. Výsledky jsou v tabulce č. 8.

Žáci a studenti si vybavili spoustu jmen známých romských osobností pocházejících z České republiky.

Na alespoň jednu osobnost si vzpomnělo 92 respondentů, žádnou osobnost jich neuvedlo 99, čímž se respondenti rozdělili přibližně na dvě poloviny.

Hypotéza vyvrácena.

Žáci a studenti budou uvádět především negativní charakteristiky romské menšiny.

Hypotéza je založena na otázce č. 6, kde měli respondenti charakterizovat romskou menšinu. Výsledky jsou v tabulce č. 9.

Žáci a studenti opravdu nejčastěji charakterizovali Romy negativně – taková byla polovina odpovědí. Mezi záporné charakteristiky romské menšiny patří například smrdí, jsou zákešní, nemají zájem o práci, kradou atd.

Hypotéza potvrzena.

Největší důraz budou žáci a studenti klást na to, aby se majorita změnila v chápání a toleranci odlišné kultury a mentality Romů.

Hypotéza je založena na vyhodnocení otázky č. 7. Podrobné výsledky jsou v tabulce č. 10a a 10b.

Hodnoty v tomto případě byly předkládaným oblastem přiřazovány hodnoty 1 až 5, přičemž 1 znamenala, že majorita nemusí měnit či nedělá v tom chybu, 5 majorita chybuje/musí změnit a 0 znamenala nevím.

Nejvyšší hodnotu získala odpověď, že majorita nemá sestěhovávat Romy na jedno místo s hodnotou 2,5. Dále byla vysoce hodnocena možnost „pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu Romů“ (2,44) a, že se má Romům více pomáhat se začleněním do společnosti (2,40).

Respondenti uváděli i jiné možnosti (viz tabulka 10b). Nejčastěji uváděná byla ta, že se mají na Romech vymáhat jejich povinnosti (6 respondentů), nebo že by se měla Romům dát práce (5 respondentů).

Hypotéza vyvrácena.

Žáci a studenti budou považovat za velkou chybu majority ve vztahu k Romům, že všechny vidí negativně.

Pravdivost hypotézy byla zjištěna vyhodnocením otázky č. 4, ptající se na to, kde dělá chybu majorita. Výsledky jsou v tabulce č. 11.

Žáci a studenti měli označit z předkládaných možností, ty které jsou podle nich pravdivé. Nejčastější volenou chybou majority byla skutečně „majorita všechny Romy vidí negativně – hází je do jednoho pytle“. Tuto odpověď označila polovina respondentů a téměř dvojnásobně tak převyšuje druhou nejčastější odpověď („zaměstnavatelé nejsou ochotni přijímat do zaměstnání Romy“ – 27%).

Hypotéza potvrzena.

Za nejdůležitější budou žáci a studenti pokládat, ve zlepšení vzájemného vztahu to, že by Romové měli více dodržovat zákony ČR.

Hypotéza byla ověřována otázkou č. 8, ptající se na to, co by měli Romové změnit. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 12a a 12b.

Předkládané možnosti u této otázky byly hodnoceny čísla 1 až 5. Přičemž 1 znamená, že Romové danou možnost nemusí měnit či nedělají v tom chybu a opakem je 5 – znamená, že Romové v tom chybují/musí to změnit.

Žáci a studenti skutečně nejvyšší průměrnou hodnotu přiřadili k možnosti, že by Romové měli více dodržovat zákony (s hodnotou 4,16), ale téměř shodně je hodnocena možnost „vychovávat vlastní potomstvo k zodpovědnosti“ (4,15). Znamená to, že podle žáků je nejdůležitější prve zmíněná možnost, ale není jedinou důležitou oblastí, kde by měli Romové provést změnu.

Navíc respondenti uváděli i jiné možnosti, kde mají Romové učinit nějakou změnu. Nejčastěji se shodovali, že by se tato menšina měla přizpůsobit naší kultuře (11 respondentů).

Hypotéza potvrzena.

Za velkou chybu Romů budou žáci a studenti považovat jejich vysokou kriminalitu.

Hypotéza byla vyhodnocena na základě otázky č. 5. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 13.

Žáci a studenti v dotazníku měli označit všechny odpovědi, které jsou podle nich pravdivé. Za velkou chybu Romů, která znesnadňuje vzájemné soužití s majoritou, považují respondenti obtěžující chování Romů (hlučnost apod.) a také to, že nemají zájem nastoupit do zaměstnání – žijí tedy ze sociálních dávek. Obě možnosti označily tři čtvrtiny žáků a studentů.

Vysoká kriminalita Romů se objevuje až na 8. místě, i přesto, že ji označilo 52% žáků a studentů.

Hypotéza vyvrácena.

2.8. Závěr z provedeného výzkumu

V této části studie jsou shrnuty výsledky stanovených hlavních hypotéz:

2.8.1. Závislost vztahu k Romům na pohlaví respondentů

Porovná-li se názor na Romy u obou pohlaví, lze vyzorovat, že dívky jsou k této menšině méně kritické. V případě kladných charakteristik jak dívky, tak chlapci jich uvedli velmi málo. Přesto dívky třikrát více. V záporných odpovědích značně převažovali chlapci.

V podstatě byl potvrzen všeobecně přijímaný fakt, že ženy jsou více tolerantní či méně kritické než muži a v tomto případě to platí i pro kategorii nižšího věku, tedy pro dívky a chlapce.

2.8.2. Vliv vzdělání na postoj k romské menšině

Byly získány informace, že vzdělání, alespoň v této věkové kategorii, nemá vliv na postoj k Romské menšině. Názory respondentů byly v procentuelním zastoupení velmi podobné – převažuje záporný postoj k romské menšině. A to v případě, kdy byly porovnávány základní školy se středními i v případě porovnání gymnázia a učiliště.

Názor žáků a studentů je podobný jako u dospělé populace. Je zřejmé, že jejich názor se utváří už v nižším věku – lze tedy předpokládat, že zásadní vliv má výchova a názory jejich rodičů.

2.8.3. Vztah k Romům v závislosti na osobních zkušenostech s Romy a na zdrojích informujících o Romech

Velká část žáků a studentů hodnotí romskou menšinu negativně bez ohledu na to jaké s nimi mají zkušenosti, pokud vůbec nějaké mají. Znamená to, že vlastní zkušenosti nemají největší váhu při utváření názoru na romskou menšinu a respondenti jsou tedy ovlivněni jinými zdroji.

Je to možné dát do vztahu s potvrzenou hypotézou, která tvrdí, že se respondenti nejčastěji dovídají o romské menšině ze zpravodajství? Rybář by s tím zřejmě souhlasil. Tento autor píše (zmíněno v oddíle 1.5), že média o Romech informují negativně, což ovlivňuje majoritu. Ta následně pociťuje averzi vůči Romům a vzniká tak etnická nesnášenlivost.

Rozhodně ale není možné vidět vinu pouze na straně médií, které Romy prezentují jako špatné spoluobčany. Nejde totiž o jediný zdroj, který respondenty ovlivňuje v jejich mínění. Jedná se také o rodiče či přátelé, o školní výuku nebo samostatně vyhledané informace o Romech. V těchto případech je důležité, co je sděleno a jak je to sděleno. Další otázkou je, co si žák či student z informací s sebou ponese dále a na základě, kterých informací si utvoří vlastní názor.

Výsledky této práce naznačují, že Rybář se mýlí. Výzkum totiž ukazuje, že žáci a studenti, kteří se o romské menšině dovídají ze zpravodajství nemají tolik negativní názor jako jiní respondenti.

Nejvíce negativních charakteristik romské menšiny podali žáci a studenti, kteří uvedli, že informace o Romech si vyhledávají sami. Více než zpravodajství ovlivňují respondenty také rodiče a přátelé. Žáci a studenti, kteří uvedli jako zdroj blízké lidi měli z 58% negativní názor na Romy. Pak je teprve zpravodajství – žáci a studenti, kteří se o Romech dovídají ze zpravodajství uvedli negativní charakteristiku pouze ve 49% případech, což je oproti předchozím hodnotám mnohem méně.

Co se týká respondentů, kteří si vyhledávají informace sami: u těchto respondentů nebylo konkrétně zjišťováno, kde nebo jaké informace získávají. V každém případě platí to, co již bylo zmíněno výše, že je důležité, jaké informace se dovídají a také to, jak si je utřídí a na základě kterých si utvoří vlastní názor na romskou menšinu.

Důležitým poznatkem je však to, že respondenti jsou ovlivňováni jim blízkými lidmi. Ukazuje to už zjištění, že žáci a studenti mají na Romy stejný názor jako dospělá

populace. Zásadní je tedy vliv výchovy – děti přejímají návyky a také názory vlastních rodičů. Teprve až později jsou žáci a studenti ovlivňováni informacemi z pravidelného sledování či čtení zpráv. Navíc už historie říká, že majorita a Romové spolu nevycházeli a negativní názor majority se dodnes nezměnil – negativní postoj vůči Romům majorita měla ještě předtím, než média vůbec existovala.

2.8.4. Vliv frekvence setkávání Romů na názor a hodnocení respondentů

Značná část respondentů uvedla zápornou charakteristiku romské menšiny, z čehož vyplývá jejich převážně negativní názor na Romy.

Negativní pohled na tuto menšinu mají lidé bydlící v jejich blízkosti. Což potvrzuje konstatování Říčana (v oddíle 1.5), který přiznává, že soužití s Romy jako sousedy není lehké.

Ale tito respondenti nejsou jediní, u kterých převládá negativní názor na romskou menšinu, řadí se k nim i skupina žáků a studentů, kteří Romy setkávají často nebo jen občas.

Také výzkum informuje o tom, že nejčastěji se vyskytují konflikty vyvolávané Romy, které jsou spojené s násilím. Jde především o umělé vytváření konfliktů (křivé nařčení ze strany Romů a následný konflikt) a skupinovou mstu (pomsta v početní převaze). Méně často Romové napadají lidi slovně nebo dělají nepořádek. Tři respondenti (na různých školách) také uvedli, že v jejich okolí byla Romem spáchána vražda nebo se Rom pokusil někoho zabít, tento čin se sice podle respondentů vyskytuje výjimečně, ale už jeho výskyt je alarmující.

Navíc je možné k těmto hypotézám připojit i další získané informace, které jsou v tabulce č. 6c: Studenti, kteří bydlí v blízkosti Romů, průměrně hodnotí častost vyvolaných konfliktů Romy hodnotou 2,47 (hodnotilo se 0 nikdy, 1 občas až 5 velmi často). Vypočten byl vážený aritmetický průměr, přičemž se nezapočítávaly nevyplněné možnosti, pokud by se s ním počítalo jako s „0“, jednoznačně by snižovaly průměr a zkreslovaly by výsledky výzkumu.

Podle respondentů, kteří se s Romy setkávají často jsou konflikty vyvolané Romy ještě častější (průměrná hodnota dosahuje 2,65).

Studenti, kteří se s Romy vídají jen občas uvedli četnost konfliktů 2,49, což je přibližně stejně, jako skupina, která poblíž Romů bydlí.

Zajímavé je, že žáci a studenti, kteří se s Romy nesečkávají vůbec také hodnotili konflikty, které se stali v jejich okolí a to v průměru hodnotou 2,04 a to není nejnižší hodnota. Nejnižší hodnotu udávají respondenti, kteří se s ním schází (1,67).

Žáci a studenti, kteří se s Romy nesečkávají a přesto v dotazníku uváděli, že v jejich okolí vznikají konflikty vyvolané Romy poměrně často, by mohli být těmi, kteří mohou mít předsudky vůči romské menšině. Tito respondenti se pravděpodobně o konfliktech dovídat tzv. z doslechu, tedy od přátel či od příbuzných nebo také z médií. Protože v rámci tohoto výzkumu toto zjištění nemůže být jednoznačně potvrzeno, jde pouze o jedno z možných vysvětlení.

2.8.5. Pohled na snahu zlepšit vzájemné vztahy mezi majoritou a romskou menšinou

Dle provedeného výzkumu je názor žáků a studentů dost jasný: více se podle nich o zlepšení vzájemného vztahu snaží majorita než Romové – tak odpověděla necelá polovina respondentů. Jedna třetina uvádí, že se nesnaží ani jedna ze stran. To, že se více snaží Romové uvedlo necelých 6% respondentů a necelá 2% tvrdí, že se nesnaží ani jedna ze stran.

Důvodem, proč respondenti nejčastěji odpovídali, že se více snaží majorita, může spočívat v tom, že na vlastní straně se chyby hledají těžko nebo se hledat nechtějí. Což je všeobecně přijímaná pravda. Chyby zkrátka především vidíme a hledáme na „druhých“.

Dalším obecně přijímaným faktem je, že žáci a studenti se často odkazují na názor vlastních rodičů, protože ho během výhovy převzali. To, že si žáci a studenti myslí, že se Romové nesnaží může být odraz názoru jejich rodičů.

Možné je také, že to souvisí s médii. Jde o nejčastější zdroj informací, který Romy prezentuje negativně. Což může působit na žáky a studenty tak, že Romové jsou opravdu nepřizpůsobiví a z jejich strany snahu očekávat nelze.

A dalším možným vysvětlením může být to, že to v současnosti vypadá tak, že majorita více pomáhá, např. terénními pracovníky, kteří pomáhají romským rodinám

apod. O Romech se totiž říká, že nemají příliš početnou elitu. Malý počet jedinců v tomto případě na celostátní úrovni nezmůže prakticky nic. Romské organizace tedy nejsou „vidět“, není o nich slyšet.

2.8.6. Jak žáci a studenti pohlíží na romskou menšinu

Přesto, že žáci a studenti nejčastěji romskou menšinu charakterizovali negativně, jejich pocit při setkání Roma je převážně neutrální (nejčastější odpověď na otázku jaký mají pocit, když potkají Roma je „těžko říci, každý je jiný“).

Pokud však přihlédneme také k otázce č. 6, kde respondenti charakterizovali Romy, zastoupení odpovědí tu nekoresponduje.

Při následné analýze problému bylo zjištěno, že chyba je ve formulaci otázky č. 11. Žákům a studentům se tu podbízí odpověď, která z morálního hlediska zní nejlépe a lidé takovéto odpovědi preferují před svým pravdivým názorem. Důkazem toho může být velké procento respondentů, kteří označili dvě odpovědi. Velmi často šlo o negativní názor zkombinovaný s možností „těžko říci, každý je jiný“ – který měl vnést dojem, že nejsou nesnášenliví či dokonce rasisté. Z toho důvodu byla otázka č. 11 z výzkumu vyřazena pro její nevěrohodnost a použily se k přibližnému nastínění skutečných pocitů výsledky z otázky č. 6, kde žáci a studenti charakterizovali Romy.

Nejčastěji žáci a studenti charakterizovali Romy záporně, a proto by nejčastěji uváděný pocit, při setkání Romů, měl být nepříjemný, může jít o strach nebo dokonce odpor k této menšině.

Přehled o významných osobnostech, který byl zjišťován, mají respondenti dobrý. Přibližně polovina (99 respondentů) si na žádnou osobnost nevzpomněla, ale druhá polovina (92 respondentů) uvedla dohromady 136 odpovědí.

Nejčastěji byla uváděna hudební skupina Gipsy.cz, na ni si vzpomnělo 58 dotazovaných. Druhou nejčastější odpovědí, 27krát zmíněnou, byl Vlasta Horváth. Dále byla uvedena osobnost kazašského původu Džamila Stehlíková (13 odpovědí) a Lucie Bílá a Věra Bílá (po 12 odpovědích). Celkem bylo zmíněno 14 osobností.

Kromě osobností romského původu však padla jména, která romský původ nemají. Džamila Stehlíková mohla být mezi Romy zařazena svým zevnějškem nebo proto, že byla známá svými proromskými postoji. Bolek Polívka (zmíněn byl jednou)

zase pro svou roli ve filmu Roming, kde hrál Roma jménem Stano. Respondenta zřejmě ovlivnilo to, že film byl vysílán krátce před provedením dotazníkového šetření.

Zde je dobré poznamenat, proč byli některé osobnosti zmíněny a jiné ne. Většina z jmenovaných osobností se se svým původem netají, takovým příkladem je skupina Gipsy.cz, která spíše svůj původ zdůrazňuje. Jiné osobnosti jsou s Romy mylně spojovány, tak jako Džamila Stehlíková nebo Bolek Polívka, ač nejsou romského původu. Ale jsou osobnosti, které se s Romy vůbec nespojují, přesto, že jimi, svým původem, jsou. Jmenována z nich byla Lucie Bílá, ale další jmenování nebyli (například fotbalista Milan Baroš apod.).

2.8.7. Návrhy na řešení současného vztahu mezi majoritou a romskou menšinou.

Z výzkumu vyplývá, že žáci a studenti vidí chyby na straně majority i Romů. Je tedy nutné v některých oblastech učinit změnu u obou stran, aby se vzájemný vztah uvnitř české společnosti zlepšil.

U otázek ptajících se na to, kde majorita a Romové chybují mohli žáci a studenti zvolit odpovědi, které jsou podle nich pravdivé, počet zvolených odpovědí byl tedy libovolný.

Počet uváděných odpovědí u majority a Romů si nebyl početně rovný. Lze vypočítat průměrný počet zvolených odpovědí na jednoho respondenta. U chyb majority byly žáky a studenty voleny 1, max. 2 odpovědi (průměrně 1,8 odpovědi na respondenta), ale na romské straně bylo respondenty viděno více chyb, jeden respondent volil průměrně 5,3 odpovědí.

V případě majority, podle respondentů, je chyba v tom, že na všechny Romy pohlíží negativně. Tato odpověď by v podstatě mohla říci, že majorita nedokáže na Romy nahlížet jako na jednotlivce, ale pouze jako na „problémový“ celek. Mezi samotnými respondenty se však našla početnější skupina (20% z respondentů), která svým přístupem, jde příkladem ostatním. Jde o žáky a studenty, kteří si uvědomují, že Romové jsou lidé dobří i špatní. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí bylo, že majorita ustupuje Romům a to proto, že se bojí nařčení z diskriminace. Respondenti tímto tvrdí, že dochází k pozitivní diskriminaci.

U Romů, podle žáků a studentů, je potřebné, aby více dodržovali zákony a stejnou váhu připisují výchově dětí k zodpovědnosti. Tyto věci spolu ve své podstatě souvisí. Návyky rodičů jsou předávány jejich dětem. Jestliže se kriminalita objevovala u rodičů je značně pravděpodobné, že tento způsob jednání přebírají jejich děti.

Respondenti se také často shodovali na možnosti, kterou sami uváděli a tou je, že se Romové musí přizpůsobit naší kultuře. Respondenti tak v podstatě tvrdí, že Romové nejsou původním obyvatelstvem České republiky, a proto se mají vzdát svých zvyků. Zřejmě respondenti nechtějí, aby zanikla romská kultura (jako tanec, zpěv, řeč apod.). Ale mají na mysli zvyky, které jsou považované za negativní – neslušné až protizákonné chování či parazitování na majoritní společnosti.

Dále respondenti hodnotili, co má majorita a romská menšina změnit (hodnota 1 znamená, že není nutné změnit a 5, že je potřeba změnit). Opět respondenti hodnotili tak, že majorita z toho vyšla lépe. Majorita byla v průměru hodnocena hodnotou 2,04. U Romů byly průměrné hodnoty vyšší a tedy vyšší je i průměrná hodnota, 3,72.

Z tohoto hodnocení vyplývá, že podle žáků a studentů by Romové měli učinit rozsáhlejší či radikálnější změnu v některých oblastech, aby došlo ke zlepšení vztahu s majoritou. Majorita je hodnocena mnohem mírněji, zřejmě tedy podle žáků a studentů se chová přiměřeně a ke zlepšení není tak daleko, než je tomu u Romů. Avšak pro zlepšení vztahu je nutné, aby se snažily obě strany.

Co se týká změn, hlavní je podle žáků a studentů zamezit sestěhovávání Romů na jedno místo. Faktem totiž je, že pokud budou vznikat vyloučené lokality, ve které budou žít sociálně vyloučení lidé, pak jakákoli snaha majority věc napravit bude zřejmě neúčinná nebo bude vyžadovat dlouhodobou pozornost a pochopitelně také mnoho financí.

Dále by podle respondentů majorita měla pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu Romů, jde tedy o to, aby majorita jisté projevy Romské menšiny tolerovala, neboť je to jejich styl života. Ovšem z výzkumu nelze zjistit, co přesně, by měla majorita tolerovat, v tomto bodě dotazník nezkoumal podrobnosti.

Dále má majorita Romům více pomáhat se začleněním do společnosti, respondenti zřejmě pociťují, že tato menšina je sociálně vyloučena.

Romové, podle respondentů, chybují v jejich způsobu chování, které je velmi hlučné, a prý by měli změnit přístup k zaměstnání – měli by se snažit najít si pracovní místo a setrvat v něm. Tyto dva aspekty zřejmě majoritě vadí nejvíce a vzhledem k vysoké nezaměstnanosti Romů způsobuje špatný postoj ke všem příslušníkům této menšiny.

2.9. Shrnutí výzkumu

Výsledky provedeného výzkumu ukazují, že žáci a studenti mají na romskou menšinu záporný názor. Není rozdíl mezi základními školami a školami středními, ani mezi gymnáziem a učilištěm. Procentuálně jsou výsledky vyrovnané.

V rámci této studie lze tvrdit, že názor, který si tito respondenti utvořili má základ v názorech jejich rodičů. Dospělá populace má totiž na Romy také negativní názor a ten se prostřednictvím výchovy předává další generaci.

Navíc toto potvrzuje zjištění, že názor neovlivňují zkušenosti respondentů s Romy ani frekvence setkávání s touto menšinou.

Současná situace v české společnosti zřejmě ustrnula na „mrtvém bodě“, neboť respondenti tvrdí, že více se o zlepšení situace mezi majoritou a romskou menšinou snaží pouze majorita a je to podepřeno tím, že uváděné změny a chyby, které byly zjišťovány u majority i Romů, jednoznačně převažují na straně Romů. Tzn., že majorita nevidí snahu Romů a shledává na její straně více chyb, které je nutné napravit, jinak se soužití nezlepší.

2.10. Budoucí výzkum

V případě, že bude výzkum v budoucnu opakován měli by se provést úpravy na dotazníku. Dále by měl být sběr dat proveden ve větším měřítku.

2.10.1. Úpravy dotazníku

V dotazníku by měla být upravena například otázka číslo 2, která zní „Kde získáváte informace o romské menšině?“. Bylo by vhodné doplnit ji o možnost „z

vlastních zkušeností“. Několik respondentů ji samo vypsalo, avšak lze předpokládat, že další žáci a studenti si to během vyplňování dotazníku neuvědomili a možnost nevypsali.

Jednoznačně je nutné opravit popřípadě vynechat otázku číslo 11. Otázka se ptá na respondentův pocit ve chvíli, kdy potká Roma. Pokud by byla vynechána, je možné pocity nastínit pomocí otázky č. 6, kde žáci a studenti charakterizovali Romy. Podle charakteristiky je odvozován postoj respondentů k romské menšině a od toho zle také přibližně určit pocit, který respondent má ve chvíli, kdy potká Roma.

Problém u této otázky spočíval v tom, že velmi často byla volena odpověď „těžko říci, každý je jiný“. A možnosti výběru u této otázky nebyly zcela vhodné: dvě možnosti byly krajně negativní (cítím odpor a strach), dvě možnosti byly v podstatě neutrální a značně podobné (každý je jiný a jako kdybych potkal kohokoliv jiného), jedna možnost byla pozitivní (cítím radost) a další zněla nevím.

Možnost „těžko říci, každý je jiný“ nejspíše respondenty vábila. Jde o odpověď správnou z morálního hlediska, ale rozhodně ne správnou v případě, že má být vyjádřen vlastní skutečný názor, který je jiný než udává tato odpověď.

Otázka povolovala pouze jednu odpověď, ale mnoho respondentů odpovídalo vícekrát. Při vyhodnocování tedy nastaly potíže a výsledek byl zkreslen.

2.10.2. Sběr dat

Pokud by se dotazníkové šetření v budoucnosti opakovalo bylo by vhodné provést výzkum ve větším měřítku. To znamená oslovit více základních škol a středních škol v rámci celého Pardubického kraje.

V případě základních škol by byly dotazovány pouze osmé a deváté ročníky.

Střední školy by byly rozšířeny například o školy s určitým typem zaměření zakončených maturitní zkouškou.

Tímto by se získalo více dat, čímž by došlo ke snížení statistické chyby a výsledek výzkumu by se téměř přibližoval realitě.

2.10.3. Návrh pro budoucí výzkum

Kromě vyššího počtu dotázaných respondentů a úprav dotazníku by bylo vhodné se více zaměřit na otázku vlivu zdrojů informací o romské menšině.

Bylo by podnětné se hlouběji zaměřit na zdroje informací, které ovlivňují respondenty v jejich mínění o Romech. Jde o přesné vymezení jednotlivých zdrojů a míru jejich vlivu na respondenty.

3. Závěr

Tato studie zkoumá názory žáků a studentů na romskou menšinu na vybraných školách v Pardubickém kraji.

Metodou výzkumu se stalo dotazníkové šetření, které bylo uskutečněno na dvou základních školách (v Chrudimi a Prachovicích) a dvou středních školách (Technické učiliště Přelouč a Gymnázium Pardubice).

Výsledky provedeného výzkumu ukazují, že žáci a studenti mají na Romy záporný názor. Prakticky není žádný rozdíl v názorech na základních a středních školách. Procentuálně jsou výsledky velmi podobné.

Výzkum naznačuje, že názor, který si respondenti utvořili na romskou menšinu má základ v názorech jejich rodičů. Potvrzuje to zjištění, že názor žáků a studentů v podstatě neovlivňují zkušenosti respondentů s Romy ani frekvence setkávání s touto menšinou a překvapivě nehrají při utváření názorů nejdůležitější roli média.

Současná situace ve společnosti zřejmě ustrnula na „mrtvém bodě“, neboť respondenti tvrdí, že více se o zlepšení situace mezi majoritou a romskou menšinou snaží převážně jen majorita a je to podepřeno tím, že uváděné změny a chyby, které byly zjišťovány u majority i Romů, jednoznačně převažují na straně Romů. Tzn., že majorita nevidí snahu Romů a shledává na její straně více chyb, které je nutné napravit, jinak se soužití nezlepší.

V budoucnosti lze jistě dotazníkové šetření opakovat, ale je nutné se poučit z chyb, které obsahoval dotazník využitý v této studii. Další výzkumy zabývající se touto problematikou by se mohly přímo zaměřovat na to, který zdroj informací a jakou měrou způsobuje negativní postoje majoritní populace k Romské menšině.

4. Užitá literatura

GABAL, Ivan. Etnické klima české společnosti. In GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě : konflikt nebo integrace*. Praha : G plus G, 1999. Historický, právní a společenský kontext menšin v ČR. s. 70-92. ISBN 8086103234.

Český statistický úřad. [online]. 2009 [cit. 2009-3-12]. Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Český statistický úřad. [online]. 2005 [cit. 2009-3-12]. Dostupný z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2005ediciplan.nsf/t/D6002DF330/\\$File/41320501.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005ediciplan.nsf/t/D6002DF330/$File/41320501.pdf)

Český statistický úřad. [online]. 2002 [cit. 2009-3-12]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/kraje/pa/cisla/cisla.htm#czhv>

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha : Lidové noviny, 2002. 84 s. ISBN 807106615X.

Muzeum romské kultury [online]. c2000 [cit. 2008-12-16]. Dostupný z WWW: http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35.

NAVRÁTIL, Pavel, et al. *Romové v české společnosti*. Praha : Portál, 2003. 223 s. ISBN 8071787418.

RYBÁŘ, Radovan. *Společenské soužití s národnostními menšinami (Romové)*. Brno: CERM, 2000. 28 s. ISBN 8072041436

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak : dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha : Portál, 1998. 144 s. ISBN 8071784109

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha : Portál, 1998. 203 s. ISBN 8071782858.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha : Portál, 2001. 188 s. ISBN 8071786489.

CVVM, Sociologický ústav AV ČR [online]. 2008a [cit. 2008-3-8]Vztah k různým národnostním skupinám žijícím v ČR. 2008a. Dostupný z WWW: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100776s_ov80421.pdf

CVVM, Sociologický ústav AV ČR [online]. 2008b [cit. 2008-3-8] Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti. 2008b. Dostupný z WWW: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100790s_ov80529.pdf

5. Přílohy

V této části studie je přiložen dotazník ve stejné podobě, v jaké byl předložen respondentům.

Poté následují tabulky, na které je odkazováno v oddíle 2.7. Jde o tabulky vážící se na jednotlivé vyhodnocené hypotézy.

Dále tu jsou vyhodnocené jednotlivé otázky dotazníku. Součástí vyhodnocení je tabulka, graf a krátké slovní okomentování.

5.1. Dotazník

Tento dotazník bude sloužit jako podklad pro zpracování bakalářské práce na filozofické fakultě Univerzity Pardubice. Dotazník je zcela anonymní.

Pokyny:

Zakřížkujte Vámi zvolenou odpověď. Označujte prosím právě jednu z uvedených odpovědí, pokud není u otázky uvedeno jinak.

1. Jste:

- muž
- žena

2. Kde získáváte informace o romské menšině?

(možno vybrat více odpovědí)

- zpravodajství
- během školní výuky
- sám si vyhledávám informace
- od rodičů a přátel
- žádné informace nezískávám
- jiný zdroj:

3. Jaké jsou Vaše osobní zkušenosti s Romy?

- dobré
- spíše dobré
- dobré i špatné
- spíše špatné
- špatné
- žádné

4. Kde dělá chybu majorita? Vyberte možnosti, které jsou podle Vás pravdivé.

(možno vybrat více odpovědí)

- majorita má všeobecně problém s přijímáním menšin a cizinců
- majorita všechny Romy vidí negativně – hází je do jednoho pytle
- majoritě vadí tmavá pleť Romů
- romské děti s obtížemi ve škole jsou přerazovány do zvláštních škol - měla by se jim věnovat větší pozornost při výuce, ale té se jim nedostává
- zaměstnavatelé nejsou ochotni přijímat do zaměstnání Romy
- majorita je vůči Romům zaujatá a hrubá
- majorita ustupuje požadavkům Romů, protože se obává nařčení z diskriminace
- jiné.....
- nemyslím si, že majorita dělá chybu
- nevím

5. Kde dělají chybu Romové? Vyberte odpovědi, které jsou podle Vás pravdivé. (možno i více odpovědí)

- obtěžující chování – hlučnost a podobně
- nemají zájem nastoupit do zaměstnání – žijí ze sociálních dávek
- mají sklony k hraní automatů, užívání alkoholu a drog
- vysoká kriminalita
- nízká vzdělanost
- špatné hygienické návyky
- agresivita
- velký počet dětí, o které se rodiče nedokáží postarat
- vymlouvají se na rasismus ze strany majority
- jiná možnost:.....
- nemyslím si, že Romové dělají chybu
- nevím

6. Jak byste charakterizoval(a) Romy? (stačí několik slov nebo slovních spojení)

.....

7. Co by podle Vás měla změnit nebo udělat majorita, aby došlo ke zlepšení vztahů s Romy?

(zakřížkujte příslušné políčko: 1 = není potřeba měnit / v tomto majorita nechybuje, 5 toto majorita musí změnit / v tomto majorita chybuje, 0 nevím)

	1	2	3	4	5	0
poznat romskou historii						
pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu (myšlení) Romů						
více pomáhat Romům finančně						
využít terénních pracovníků a řešit problémy každé romské rodiny zvlášť						
pomoci začlenit se do společnosti						
nesestěhovávat Romy na jedno místo						
vystěhovat Romy (z České republiky)						

Jiná možnost, kterou považujete za důležitou:.....

8. Co by podle Vás měli změnit nebo udělat Romové, aby došlo ke zlepšení vztahů s majoritou? (zakřížkujte příslušné políčko: 1 = není potřeba měnit / v tomto Romové nechybují, 5 = toto Romové musí změnit / zde chybují, 0 nevím)

	1	2	3	4	5	0
více dodržovat zákony ČR						
klást větší důraz na vzdělání						
nastoupit a setrvat v zaměstnání						
osvojit si návyky základů hygieny a péče o své okolí						
nesvádět svou situaci na diskriminaci ze strany majority						
vychovávat vlastní potomstvo k zodpovědnosti						
vhodně hospodařit s penězi						
odstěhovat se z České republiky						

Jiná možnost, kterou považujete za důležitou:.....

9. Jak je to podle Vás se snahou o zlepšení vztahu majority a Romů?

- majorita dělá více, ale Romové se nechtějí začlenit do společnosti
- Romové dělají více, ale majorita je omítá
- obě strany se snaží hodně
- žádná ze stran nemá zájem o zlepšení situace
- nevím

10. Potkáváte se s Romy?

- ano, bydlí poblíž nás
- ano, scházím se s nimi
- ano, potkávám je celkem často (např. ve škole nebo ve volném čase)
- ano, ale potkávám je jen občas
- ne, nepotkávám

11. Co cítíte ve chvíli když potkáte Romy?

- žádný problém, jako bych potkal(a) kohokoliv jiného
- radost – potkávám přátele
- strach, bojím se o sebe a své věci
- odpor, snažím se jim vyhnout
- těžko říci, každý je jiný
- nevím

12. Došlo ve vašem okolí k nějakému konfliktu, který vyvolali Romové?

(označte příslušné políčko: 0 nikdy, 1 občas, 5 velmi často)

	0	1	2	3	4	5
hlučné chování přes den						
rušení nočního klidu						
nepořádek						
slovní útoky						
napadení						
krádež						

Jiný konflikt (také ohodnoťte čísla 1 - 5):

.....

13. Jmenujte slavné osobnosti romského původu z České republiky:

.....

.....

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji hezký den!

5.2. Tabulky k hypotézám

Zde jsou předkládány tabulky, na které se odkazuje ve výsledcích provedeného výzkumu (v oddílu 2.7.).

Tabulka 1: Vztah k Romům v závislosti na pohlaví.

Vztah k Romům	Pohlaví				Celkem
	ženy		muži		
	absolutní	relativní	absolutní	relativní	absolutní
kladný	2	2.56%	1	0.88%	3
záporný	32	41.03%	67	59.29%	99
neutrální	14	17.95%	11	9.73%	25
rozlišující	24	30.77%	12	10.62%	36
neví	6	7.69%	22	19.47%	28
celkem	78	100.00%	113	100.00%	191

Tabulka 2a: Vztah k Romům v závislosti na vzdělání – základní školy.

Vztah k Romům	ZŠ				Celkem ZŠ	
	Chrudim		Prachovice		absolutní	relativní
	absolutní	relativní	absolutní	relativní		
kladný	1	2.44%	1	2.27%	2	2.35%
záporný	23	56.10%	23	52.27%	46	54.12%
neutrální	3	7.32%	6	13.64%	9	10.59%
rozlišující	14	34.15%	8	18.18%	22	25.88%
neví	0	0.00%	6	13.64%	6	7.06%
celkem	41	100.00%	44	100.00%	85	100.00%

Tabulka 2b: Vztah k Romům v závislosti na vzdělání – střední školy.

Vztah k Romům	SŠ				celkem SŠ	
	Učiliště		Gymnázium		absolutní	relativní
	absolutní	relativní	absolutní	relativní		
kladný	0	0.00%	1	1.54%	1	0.94%
záporný	20	48.78%	33	50.77%	53	50.00%
neutrální	4	9.76%	12	18.46%	16	15.09%
rozlišující	5	12.20%	9	13.85%	14	13.21%
neví	12	29.27%	10	15.38%	22	20.75%
celkem	41	100.00%	65	100.00%	106	100.00%

Tabulka 3: Závislost hodnocení Romů na zkušenostech s Romy.

Zkušenosti	Hodnocení											
	kladné		záporné		neutrální		rozlišující		neví		celkem	
	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní
dobré	1	33.33%	1	1.01%	0	0.00%	1	2.78%	0	0.00%	3	1.57%
spíše dobré	0	0.00%	4	4.04%	2	8.00%	4	11.11%	0	0.00%	10	5.24%
dobré i špatné	2	66.67%	23	23.23%	15	60.00%	17	47.22%	8	28.57%	65	34.03%
spíše špatné	0	0.00%	31	31.31%	4	16.00%	9	25.00%	5	17.86%	49	25.65%
špatné	0	0.00%	29	29.29%	2	8.00%	3	8.33%	8	28.57%	42	21.99%
žádné	0	0.00%	11	11.11%	2	8.00%	2	5.56%	7	25.00%	22	11.52%
celkem	3	100.00%	99	100.00%	25	100.00%	36	100.00%	28	100.00%	191	100.00%

Tabulka 4a: Zdroje, ze kterých se respondenti dovídají o Romské menšině.

Zdroj	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
zpravodajství	143	74.87%
během výuky	31	16.23%
sám si vyhledávám informace	20	10.47%
od rodičů a přátel	62	32.46%
žádné informace nezískávám	28	14.66%
jiný zdroj: vlastní zkušenosti	9	4.71%
jiný zdroj: od Romů	1	0.52%
celkem	294	x

Tabulka 4b: Negativní hodnocení studentů podle toho, kde získávají informace o Romech.

Zdroj informací	Procento z respond.
zpravodajství	48.95%
ve škole	41.94%
sám získávám informace	70.00%
od rodičů a přátel	58.06%
žádné informace nezískávám	46.43%

Tabulka 5: Vztah k Romům v závislosti na frekvenci setkávání s Romy.

Vztah k Romům	Častost setkávání Romů											
	bydlí blízko nich		schází se s nimi		setkává je často		setkává je občas		neshledává je		celkem	
	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní	abs.	relativní
kladný	0	0.00%	0	0.00%	2	3.77%	1	1.27%	0	0.00%	3	1.57%
záporný	20	50.00%	3	42.86%	27	50.94%	46	58.23%	3	25.00%	99	51.83%
neutrální	10	25.00%	1	14.29%	6	11.32%	7	8.86%	1	8.33%	25	13.09%
rozlišující	5	12.50%	3	42.86%	11	20.75%	15	18.99%	2	16.67%	36	18.85%
celkem	35	87.50%	7	100.00%	46	86.79%	69	87.34%	6	50.00%	163	85.34%
neví	5	12.50%	0	0.00%	7	13.21%	10	12.66%	6	50.00%	28	14.66%
celkem	40	100.00%	7	100.00%	53	100.00%	79	100.00%	12	100.00%	191	100.00%

Tabulka 6a: Častost konfliktů vyvolaných Romy.

Konflikt	Četnost	Průměrná hodnota
hlučné chování přes den	178	2.15
rušení nočního klidu	178	1.72
nepořádek	180	3.23
slovní útoky	181	3.15
napadení	179	1.93
krádež	179	2.05

Tabulka 6b: Častost konfliktů vyvolaných Romy – jiné odpovědi respondentů.

Jiné odpovědi	Četnost	Průměrná hodnota
ničení majetku	4	2,00
umělé vytváření konfliktů	4	4,50
skupinová msta	3	5,00
vražda, pokus o vraždu	3	1,00
zápach	1	5,00
žebrota	1	2,00

Tabulka 6c: Častost konfliktů vyvolaných Romy – průměrné hodnocení konfliktů respondenty rozdělených podle frekvence setkávání Romů.

Častost setkávání Romů	Častost konfliktů
bydlí poblíž	2.47
schází se	1.67
setkává často	2.65
setkává občas	2.49
neshledává	2.04

Tabulka 7: Snaha o zlepšení vzájemného soužití.

Snaha o zlepšení	Odpovědi	
	absolutní	relativní
majorita se snaží více	84	43.98%
Romové se snaží více	11	5.76%
obě strany se snaží	3	1.57%
žádná ze stran se nesnaží	63	32.98%
nevím	30	15.71%
celkem	191	100.00%

Tabulka 8: Četnost respondentů, kteří jmenovali slavnou osobnost.

Respondenti	Četnost
uvedli osobnost	92
neuvedli osobnost	99

Tabulka 9: Vztah k Romům založený na charakteristice romské menšiny.

Popis Romů	Četnost	
	absolutní	relativní
kladný	3	1.57%
záporný	99	51.83%
neutrální	25	13.09%
rozlišující	36	18.85%
neví	28	14.66%
celkem	191	100.00%

Tabulka 10a: Hodnocení předkládaných oblastí, ve kterých se má majorita změnit, aby došlo ke zlepšení vztahu s Romy.

Změna majority	Průměrná hodnota
poznat romskou historii	1.66
pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu Romů	2.44
více pomáhat Romům finančně	1.36
využít terénních pracovníků - řešit problémy romských rodin individuálně	1.68
pomoci začlenit se do společnosti	2.40
nesestěhovávat Romy na jedno místo	2.51
vystěhovat Romy (z ČR)	2.26

Tabulka 10b: Jiné možnosti, kde má majorita učinit změnu.

Jiná změna majority	Četnost
vymáhat povinnosti na Romech	6
dát Romům práci	5
dávat Romům méně peněz	3
omezit počet romských dětí	2
rozdělit Romy na skupiny	2
ostatní	5
celkem	23

Tabulka 11: Kde se majorita dopouští chyb.

Chyba majority	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
všeobecně nepřijímá cizince	40	20.94%
všechny Romy vidí negativně	91	47.64%
vadí jim tmavá pleť Romů	16	8.38%
romské děti jsou přeřazovány do zvláštních škol	30	15.71%
zaměstnavatelé Romy nepřijímají	39	20.42%
majorita je zaujatá vůči Romům	36	18.85%
majorita ustupuje Romům - bojí se nařčení z diskriminace	51	26.70%
jiné: strach z Romů	2	1.05%
celkem	305	x

Tabulka 12a: Hodnocení předkládaných oblastí, ve kterých se mají Romové změnit, aby došlo ke zlepšení vztahu s majoritou.

Změna Romů	Průměrná hodnota
více dodržovat zákony ČR	4.16
klást větší důraz na vzdělání	4.01
nastoupit a setrvat v zaměstnání	4.03
osvojit si návyky základů hygieny a péče o své okolí	3.88
nesvádět svou situaci na diskriminaci z strany majority	3.57
vychovávat vlastní potomstvo k zodpovědnosti	4.15
vhodně hospodařit s penězi	3.68
odstěhovat se z ČR	2.27

Tabulka 12b: Jiné možnosti, kde mají Romové učinit změnu.

Změna Romů - jiné	Četnost
musí se přizpůsobit naší kultuře	11
ostatní	3
celkem	14

Tabulka 13: Kde se Romové dopouštějí chyb.

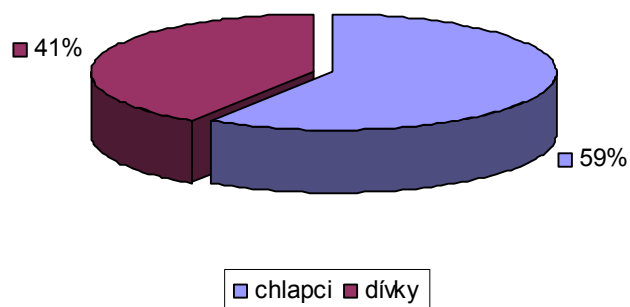
Chyba Romů	Četnost	
	absolutní	relativní
obtěžující chování	141	73.82%
nechtějí nastoupit do zaměstnání	141	73.82%
sklony k hraní automatů, užívání alkoholu a drog	46	24.08%
vysoká kriminalita	100	52.36%
nízká vzdělanost	118	61.78%
špatné hygienické návyky	113	59.16%
agresivita	115	60.21%
vysoký počet dětí	121	63.35%
výmluva na rasismus ze strany majority	111	58.12%
jiné	3	1.57%
celkem	1009	x

5.3. Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku

Zde jsou uvedeny vyhodnocení jednotlivých otázek, které obsahoval dotazník. Každá otázka je zpracována v tabulce, je k ní přiložen graf a také je okomentována krátkým textem.

1. Jste:

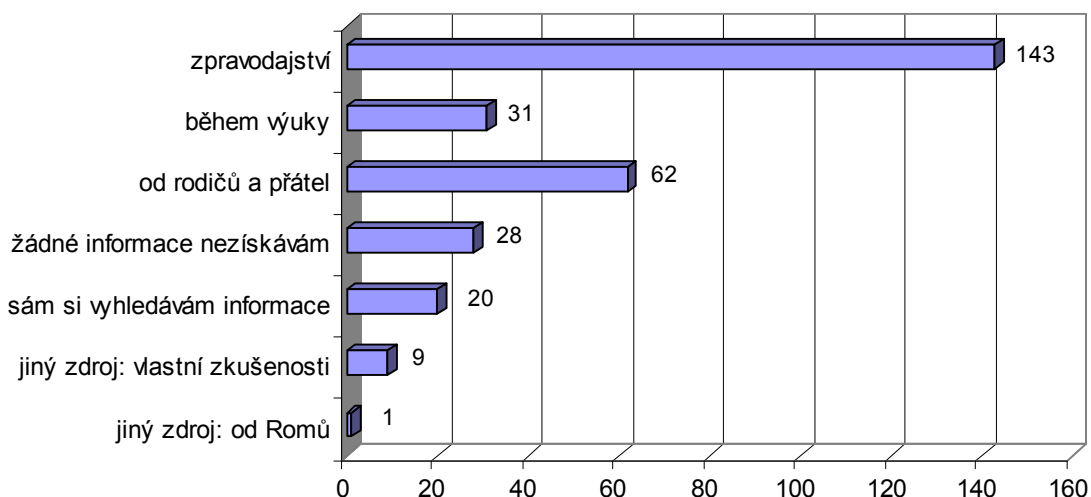
Pohlaví	Četnost	
	absolutní	relativní
chlapci	113	59.16%
dívky	78	40.84%
cekem	191	100.00%

Dotazník celkem vyplnilo 191 žáků a studentů z oslovených škol v Pardubickém kraji. Z tohoto celkového počtu bylo 113 chlapců a 78 dívek.

2. Kde získáváte informace o romské menšině?

Zdroj	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
zpravodajství	143	74.87%
během výuky	31	16.23%
sám si vyhledávám informace	20	10.47%
od rodičů a přátel	62	32.46%
žádné informace nezískávám	28	14.66%
jiný zdroj: vlastní zkušenosti	9	4.71%
jiný zdroj: od Romů	1	0.52%
celkem	294	x

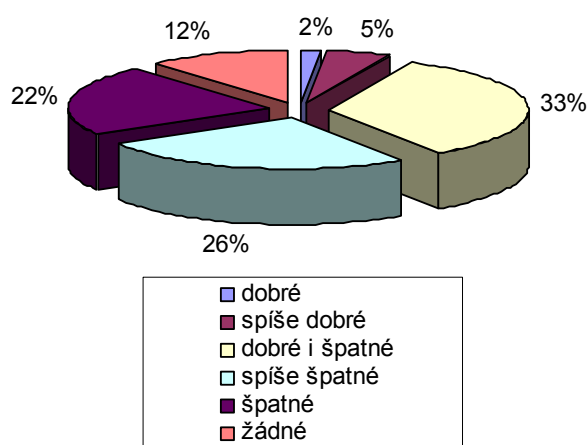
Otázka ptající se na zdroj informací o Romech byla otázkou, kde bylo možné označit libovolný počet odpovědí. Celkem jich bylo obdrženo 294.

Nejčastější odpovědí bylo zpravodajství, kterou uvedly tři čtvrtiny respondentů. Druhá nejčastější odpověď „od rodičů a přátel“ byla uvedena 32% žáků a studentů. Zbylé odpovědi byly voleny mnohem méně.

Někteří žáci a studenti uváděli i jiné zdroje, které nebyly uváděny jako možnosti. Devět z nich napsalo, že informace získávají z vlastních zkušeností a jeden od samotných Romů.

3. Jaké jsou Vaše osobní zkušenosti s Romy?

Zkušenosti	Četnost	
	absolutní	relativní
dobré	3	1.57%
spíše dobré	10	5.24%
dobré i špatné	65	34.03%
spíše špatné	49	25.65%
špatné	42	21.99%
žádné	22	11.52%
celkem	191	100.00%

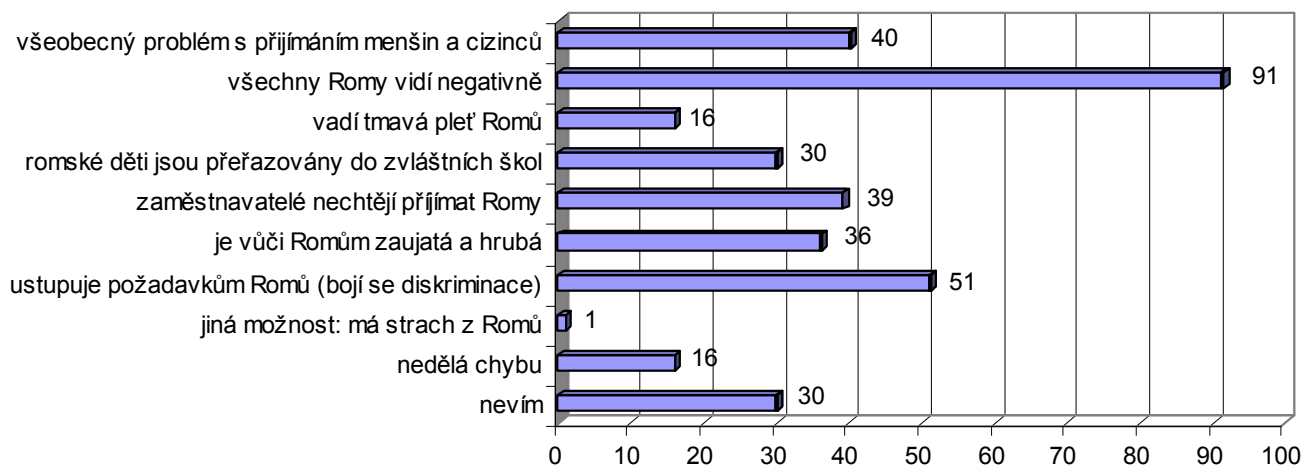

Na tuto otázku nejčastěji žáci a studenti odpovídali, že s Romy mají jak dobré, tak i špatné zkušenosti (34% z nich). Téměř polovina žáků a studentů uvedla, že mají špatné nebo spíše špatné zkušenosti (součet obou možností činí 46%), což jednoznačně

převyšuje žáky a studenty s dobrými nebo spíše dobrými zkušenostmi s Romskou menšinou, těch bylo dohromady pouhých 7%.

4. Kde dělá chybu majorita?

Chyba	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
majorita má všeobecně problém s přijímáním menšin a cizinců	40	20.94%
majorita všechny Romy vidí negativně	91	47.64%
majoritě vadí tmavá pleť Romů	16	8.38%
romské děti jsou přeřazovány do zvláštních škol	30	15.71%
zaměstnavatelé nejsou ochotní přijímat Romy	39	20.42%
majorita je vůči Romům zaujatá a hrubá	36	18.85%
majorita ustupuje požadavkům Romů, obává se z nařčení z diskriminace	51	26.70%
jiná možnost: majorita má strach z Romů	1	0.52%
nedělá chybu	16	8.38%
nevím	30	15.71%
celkem	350	x

V této otázce měli žáci a studenti vybrat všechny možnosti, které jsou podle nich pravdivé. Celkem bylo obdrženo 350 odpovědí.

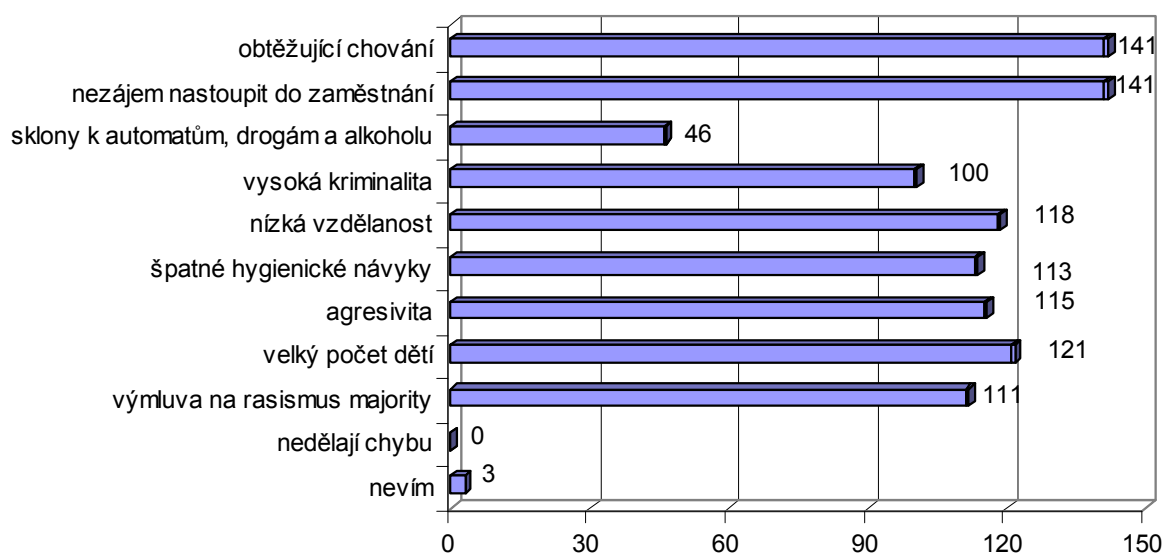
Nejčastěji uváděnou chybou majority byla odpověď „majorita vidí všechny Romy negativně“ (uvedlo ji 48% respondentů). Dále byla často volena odpověď „majorita ustupuje požadavkům Romů, protože se obává z nařčení z diskriminace“. Ta byla uvedena 27% žáků a studentů. Další možnosti, které byly zvoleny je „majorita má všeobecně problém s přijímáním menšin a cizinců“, „zaměstnavatelé nejsou ochotni

přijímat Romy do zaměstnání“ a „majorita je vůči Romům zaujatá a hrubá“. Tyto odpovědi mají přibližně stejné procento respondentů, kteří tyto možnosti uvedli (20%).

5. Kde dělají chybu Romové?

Chyba	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
obtěžující chování	141	73.82%
nezájem nastoupit do zaměstnání	141	73.82%
sklony k hraní automatů, užívání drog a alkoholu	46	24.08%
vysoká kriminalita	100	52.36%
nízká vzdělanost	118	61.78%
špatné hygienické návyky	113	59.16%
agresivita	115	60.21%
velký počet dětí	121	63.35%
výmluva na rasismus majority	111	58.12%
nedělají chybu	0	0.00%
nevím	3	1.57%
celkem	1009	x

Jiná chyba	Četnost
nepřízpůsobivost	1
drzí, pokud mají převahu	1
narodili se	1

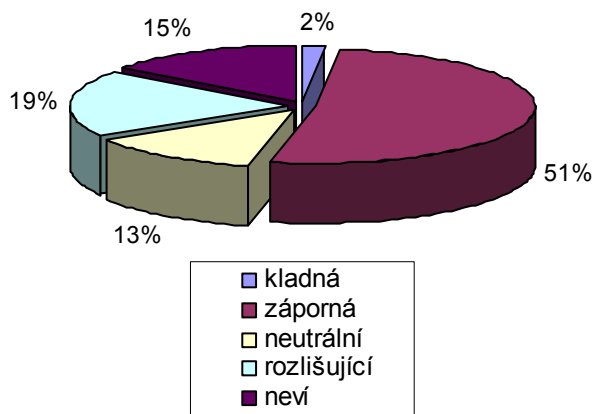
U této otázky bylo opět možné zvolit více odpovědí. Žáci a studenti měli označit ty odpovědi, které považují za pravdivé. U chyb Romů se sešlo celkem 1009 odpovědí.

Nejčastěji byly voleny dvě možnosti, obě volilo 74% žáků a studentů. Odpovědi zněly, že Romové nemají zájem nastoupit do zaměstnání a že jejich chování je obtěžující.

Dalšími možnostmi označené jako chyby ze strany Romů byly: jejich nízká vzdělanost, špatné hygienické návyky, jejich agresivita, velký počet dětí, o které se nedokáží postarat a že se vymlouvají na rasismus ze strany majority. Tyto možnosti byly uvedeny podobným počtem respondentů (v rozpětí 60 až 63% dotazovaných). Ostatní odpovědi byly označovány méně. Možnosti, které byly do dotazníku dopsány navíc říkají, že Romové jsou nepřizpůsobiví, drzí v případě, že mají převahu a také, že jejich chybou je to, že se narodili.

6. Jak byste charakterizoval(a) Romy?

Charakteristika	Četnost	
	absolutní	relativní
kladná	3	1.57%
záporná	99	51.83%
neutrální	25	13.09%
rozlišující	36	18.85%
neví	28	14.66%
celkem	191	100.00%

Odpovědi na tuto otázku byly rozděleny do skupin na kladné, záporné, neutrální a rozlišující názory.

Kladné názory obsahovaly popis romské menšiny v duchu: jsou dobří, nevadí mi. Těchto odpovědí bylo minimum, pouze 3 žáci a studenti, tj. necelá 2%.

Mezi záporné odpovědi byly zahrnuty charakteristiky tohoto typu: nechtějí pracovat, žijí ze sociálních dávek, vymlouvají se, jsou líní, agresivní, kradou, neznám žádného spořádaného Roma. Takových zněla polovina všech odpovědí.

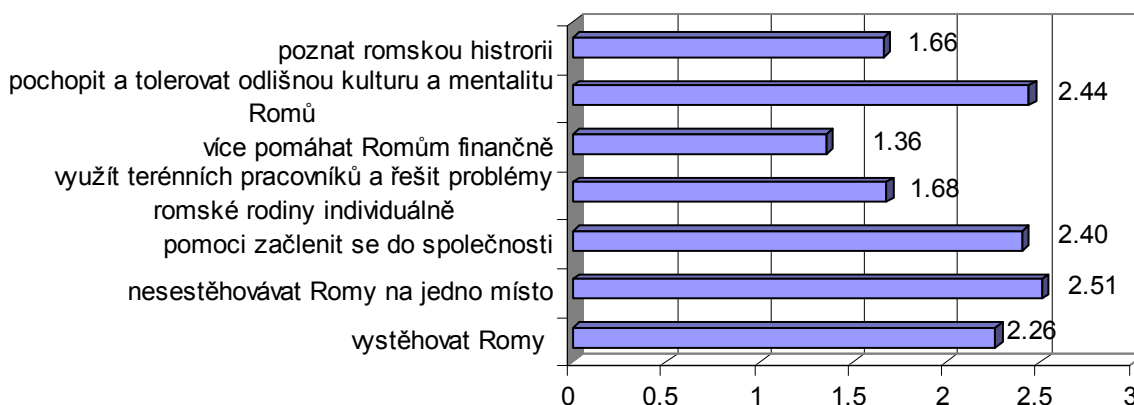
Neutrální postoj může být charakterizován takto: lidé, kteří nejsou doma v žádné zemi. Popisy romské menšiny také uváděly, že mají jiné zvyky apod. Charakteristiku tohoto typu uvedlo 13% žáků a studentů.

Postoj, který byl nazván jako rozlišující popisuje situaci Romů v české společnosti. Žáci a studenti uváděli, že Romové nežijí zrovna spořádaný život, ale zároveň si uvědomovali, že lze mezi Romy najít i jednotlivce, kteří se snaží být dobrými lidmi.

7. Co by podle Vás měla změnit nebo udělat majorita, aby došlo ke zlepšení vztahů s Romy?

Změna	Průměrná hodnota
poznat romskou historii	1.66
pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu Romů	2.44
více pomáhat Romům finančně	1.36
využit terénních pracovníků a řešit problémy romské rodiny individuálně	1.68
pomoci začlenit se do společnosti	2.40
nesestěhovávat Romy na jedno místo	2.51
vystěhovat Romy	2.26

Jiné uváděné ožnosti	Četnost
vymáhat povinnosti na Romech	6
dát jim práci	5
dávat Romům méně peněz	3
omezit počet dětí	2
rozdělit na skupiny	2
celkem	18

Odpovědi na tuto otázku byly hodnoceny čísly 1 až 5. Přičemž 1 znamená, že majorita danou možnost nemusí měnit či nedělá v tom chybu a protipól 5 znamená, že majorita v tom chybuje/musí to změnit. Možnost 0 byla vyhrazena pro odpověď

„nevím“. Při vyhodnocování této otázky se nepočítalo s odpověďmi 0, protože by zkreslovaly výsledek, přesněji by snižovaly hodnocení ostatních respondentů.

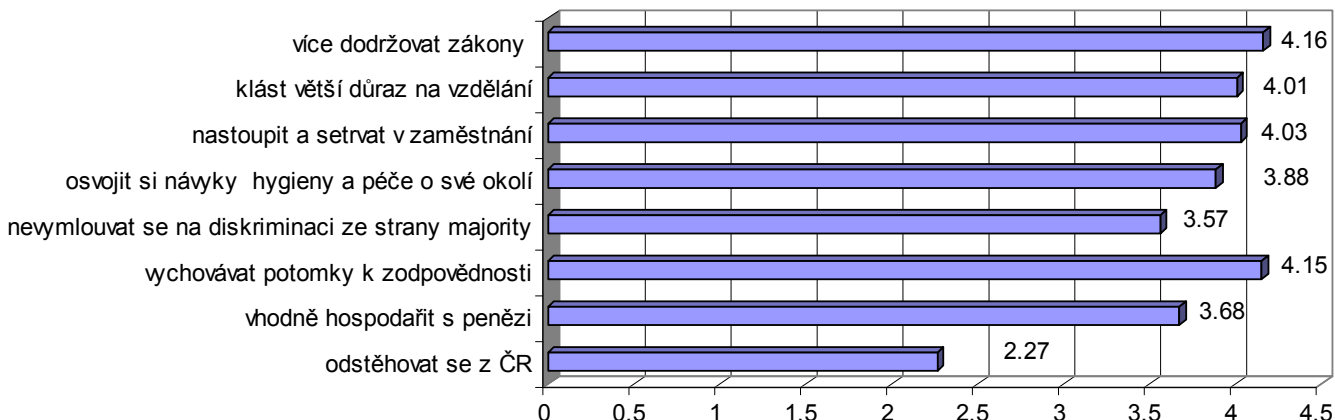
Jako největší problém žáci a studenti vidí to, že majorita sestěhovává Romy na jedno místo, tato možnost byla v průměru ohodnocena 2,51. Dále by měla majorita pochopit a tolerovat odlišnou kulturu a mentalitu Romů – ohodnoceno 2,44, podobně je na tom možnost pomoci začlenit se do společnosti (2,40). Možnost vystěhovat Romy z České republiky získala hodnotu 2,26. Zbylé odpovědi nedosahují ani hodnoty 2.

Navíc respondenti uváděli i jiné možnosti, kde by majorita měla učinit změnu. Jde například o vymáhání povinností na Romech (6 zmínek), dát jim práci (5 odpovědi), dávat Romům méně peněz (3 odpovědi) apod.

8. Co by podle Vás měli změnit nebo udělat Romové, aby došlo ke zlepšení vztahu?

Změna	Průměrná hodnota
více dodržovat zákony	4.16
klást větší důraz na vzdělání	4.01
nastoupit a setrvat v zaměstnání	4.03
osvojit si návyky základů hygieny a péče o své okolí	3.88
nesvádět svou situaci na diskriminaci ze strany majority	3.57
vychovávat potomky k zodpovědnosti	4.15
vhodně hospodařit s penězi	3.68
odstěhovat se z ČR	2.27

Možnosti	Četnost
Romové se musí přizpůsobit naší kultuře	11
měli by mít vlastní území	1
měli by se více trestat	1
měli by více chodit do škol	1
celkem	14

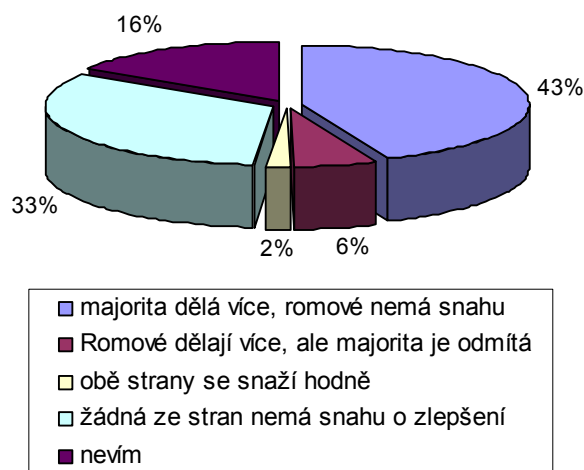
Tato otázka byla sestavena obdobně jako předchozí, jen s tím rozdílem, že byla směřována na Romy. Odpovědi byly hodnoceny čísly 1 až 5. Přičemž 1 znamená, že Romové danou možnost nemusí měnit či nedělají v tom chybu a opakem je 5, znamená, že Romové v tom chybují/musí to změnit. Odpověď 0 znamená nevím. S odpověďmi označenými 0 se dále nepracovalo. Pokud by byly započítávány do průměru, zkreslily by hodnocení, protože by snižovaly hodnocení ostatních respondentů.

Nejvyšší hodnotu měla odpověď, že Romové by měli více dodržovat zákony (4,16), ale téměř stejné hodnocené byly i možnosti „vychovávat potomky k zodpovědnosti“ (4,15), „nastoupit a setrvat v zaměstnání“ (4,03) a „klást větší důraz na vzdělání“ (4,01). Ostatní možnosti jsou v podstatě také vysoce hodnoceny, ale nedosahují hodnoty 4.

Navíc 14 žáků a studentů uvedlo i jinou odpověď. Z těchto školáků naprostá většina uvedla, že Romové se musí přizpůsobit naší kultuře.

9. Jak je to podle Vás se snahou o zlepšení vztahu majority a Romů?

Snaha	Četnost	
	absolutní	relativní
majorita dělá více, Romové nemá snahu	84	43.98%
Romové dělají více, ale majorita je odmítá	11	5.76%
obě strany se snaží hodně	3	1.57%
žádná ze stran nemá snahu o zlepšení	63	32.98%
nevím	30	15.71%
celkem	191	100.00%

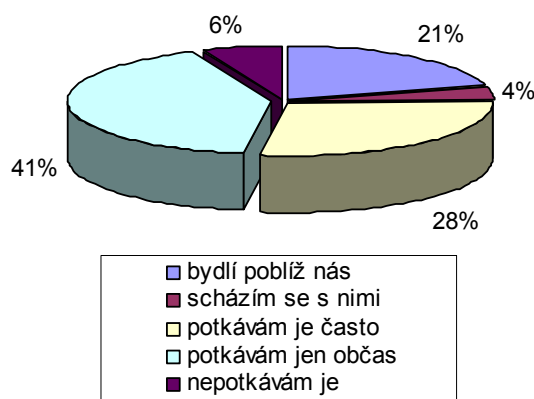

Respondenti zde vyjadřovali názor na to, která strana se dle jejich názoru snaží o zlepšení vzájemného vztahu.

Podle necelé poloviny žáků a studentů (44%) se více snaží majorita, zatímco Romové snahu nemají. Třetina uvedla, že snahu o jakékoliv zlepšení nemá ani majorita, ale ani Romové. Přes 5% respondentů uvedlo, že se více snaží Romové, ale problém je, že majorita tuto menšinu odmítá. Pouhé 2% tvrdí, že se snaží obě strany.

10. Potkáváte se s Romy?

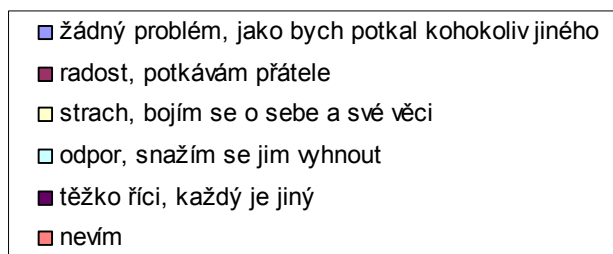
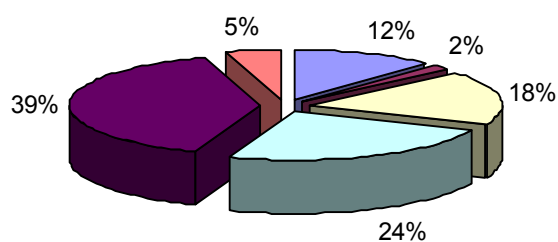
Potkávání	Četnost	
	absolutní	relativní
bydlí poblíž nás	40	20.94%
scházím se s nimi	7	3.66%
potkávám je často	53	27.75%
potkávám jen občas	79	41.36%
nepotkávám je	12	6.28%
celkem	191	100.00%

Naprostá většina žáků a studentů se s Romy setkává. Nejvíce respondentů (41%) uvedlo, že Romy vidá občas. Často je potkává přes 27%. Jedna pětina školáků poblíž Romů bydlí. Malý počet respondentů se s Romy schází a přibližně stejný počet je nepotkává vůbec.

11. Co cítíte ve chvíli když potkáte Romy?

Pocit	Četnost	
	absolutní	relativní
žádný problém, jako bych potkal kohokoliv jiného	23	12.04%
radost, potkávám přátele	3	1.57%
strach, bojím se o sebe a své věci	34	17.80%
odpor, snažím se jim vyhnout	46	24.08%
těžko říci, každý je jiný	76	39.79%
nevím	9	4.71%
celkem	191	100.00%

Přesto, že vyhodnocení této otázky není správné, je zde uveřejněn její výsledek. Problém vyhodnocení spočívá v tom, že respondenti mohli uvést pouze jednu odpověď, ale velké procento jich uvádělo více odpovědí. Často odpovídali, že při setkání Roma cítí strach a zároveň odpor. Další kombinace odpovědí zněly, že se cítí jako by potkali kohokoliv jiného a zároveň uváděli odpověď s negativním pocitem (strach či odpor).

Tyto kombinované odpovědi se vyhodnocovali tak, že v první možnosti se u respondentů vybrala jedna odpověď a ta se střídala (jednou se uznal strach, podruhé odpor). V případě druhém se nebral zřetel na neutrální odpověď (jako bych potkal kohokoliv jiného) a v potaz se brala pouze odpověď se negativním pocitem.

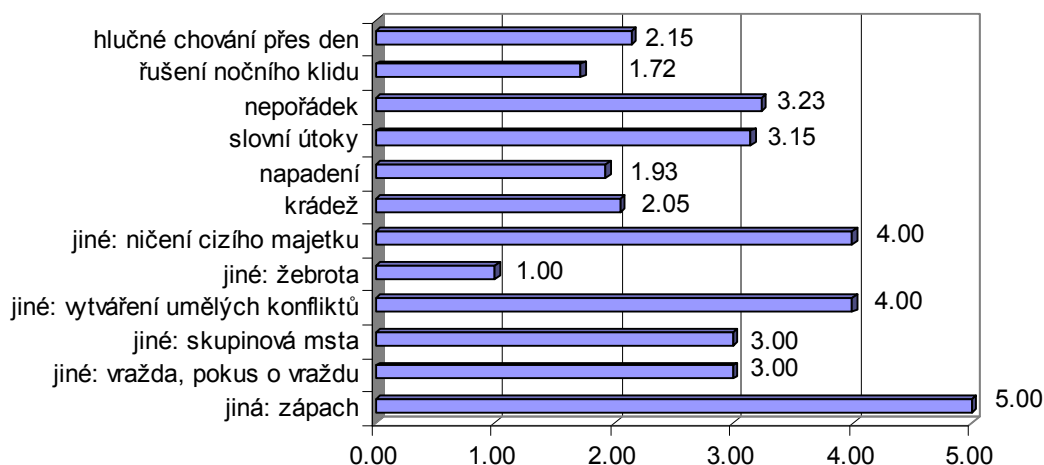
Je ale pochopitelné, že tímto došlo ke zkreslení výsledků této otázky a proto nemůže být považována za spolehlivý zdroj informací o pocitech respondentů ve chvíli, kdy potkají Roma.

Z takto získaných informací bylo zjištěno, že nejčastější odpověď byla „těžko říci, každý je jiný“ (40%). Dalšími častými odpověďmi byly negativní odpovědi. Jde o možnosti „odpor, snažím se jim vyhnout“ (24%) a „strach, bojím se o sebe a své věci“ (18%). Více než jedna desetina respondentů uvedla, že se cítí, jako by potkali kohokoliv jiného. Několik žáků (3%) uvedlo, že pocítují radost, protože potkávají přátele.

12. Došlo ve vašem okolí k nějakému konfliktu, který vyvolali Romové?

Konflikt	Četnost	Průměrná hodnota
hlučné chování přes den	178	2.15
rušení nočního klidu	178	1.72
nepořádek	180	3.23
slovní útoky	181	3.15
napadení	179	1.93
krádež	179	2.05

Jiné odpovědi	Četnost	Průměrná hodnota
ničení majetku	4	2,00
umělé vytváření konfliktů	4	4,50
skupinová msta	3	5,00
vražda, pokus o vraždu	3	1,00
zápach	1	5,00
žebrota	1	2,00

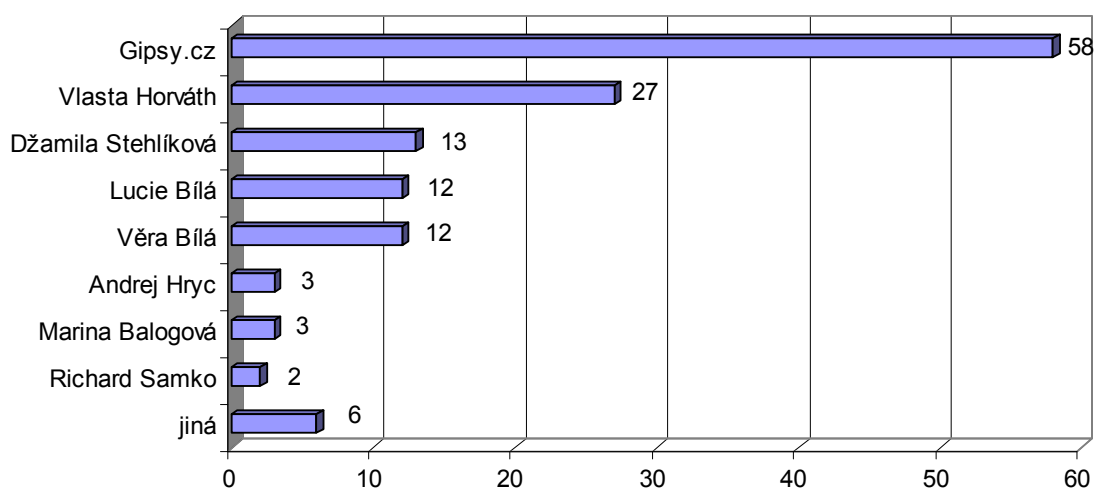
V této otázce byly předloženy možnosti, které měli být ohodnoceny čísly 1 až 5. Hodnota 1 znamenala, že k takovému to konfliktu dochází jen občas a 5 dochází velmi často, 0 znamenala, že nikdy.

Z nabízených možností získal nejvyšší hodnotu nepořádek (3,23) a slovní útoky (3,15).

Navíc žáci a studenti uváděli jiné možnosti, které se pohybovaly i mezi hodnotami 4 až 5. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že je poměrně časté umělé vyvolávání konfliktů ze strany Romů (jde o nepravdivé nařčení a následný konflikt, hodnoceno 4,5) a skupinová msta Romů (pomsta v početní převaze, hodnoceno 5). Uváděna byla dokonce i vražda spáchána Romem, či pokus o vraždu – hodnoceno 1, což je občasný výskyt, ale u tohoto druhu činu jde o alarmující zjištění i přes nízké hodnocení. Navíc tento čin sami uvedli 3 respondenti.

13. Jmenujte slavné osobnosti romského původu z České republiky.

Osobnost	Četnost	
	absolutní	procento z respond.
Gipsy.cz	58	30.37%
Vlasta Horváth	27	14.14%
Džamila Stehlíková	13	6.81%
Lucie Bílá	12	6.28%
Věra Bílá	12	6.28%
Andrej Hryc	3	1.57%
Marina Balogová	3	1.57%
Richard Samko	2	1.05%
jiná	6	3.14%
celkem odpovědí	136	x

U této otázky bylo jmenováno celkem 14 osobností.

Hudební skupina Gipsy.cz byla zmiňována nejčastěji (58x). O více než polovinu méně (27) zmínek bylo u osobnosti Vlasty Hovrátha. Třetí nejčastější odpověď byla osobnost kazašského původu Džamila Stehlíková (13). O něco méně (12) zmínek bylo o Lucii Bílé i Věře Bílé. Zajímavé je, že mezi Romy byl zařazen i Bolek Polívka (v tabulce zařazen do kolonky jiné, 1 zmínka).

Ne všechny jmenované osobnosti jsou však romského původu. Džamila Stehlíková má kazašský původ. Mezi Romy mohla být zařazena pro její proromské postoje. Bolek Polívka kvůli své roli ve filmu Roming, kde hrál Roma jménem Stano. Tento film byl vysílán krátkou dobu před realizací dotazníkového šetření.